

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE POSLOVNIH
ZDRUŽEVANJ**

Ljubljana, december 2004

BARBARA PERKO BRVAR

IZJAVA

Študentka **BARBARA PERKO BRVAR** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **prof. dr. SLAVKE KAVČIČ**, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, december 2004

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
2 OPREDELITEV POSLOVNIH ZDRUŽEVANJ.....	2
2.1 Poslovna združevanja kot del podjetniške strategije rasti	2
2.2 Glavne oblike poslovnih združevanj.....	3
2.3 Motivi poslovnih združevanj in teorije poslovnih združevanj	4
2.3.1 Teorija učinkovitosti.....	4
2.3.1.1 Operativne sinergije	4
2.3.1.2 Finančne sinergije.....	5
2.3.1.3 Strateške sinergije.....	5
2.3.2 Teorija informacij.....	5
2.3.3 Teorija agentov.....	6
2.3.4 Teorija davkov.....	6
2.4 Poslovna združevanja v slovenski zakonodaji	6
2.4.1 Zakon o gospodarskih družbah.....	7
2.4.1.1 Pripojitev	8
2.4.1.2 Spojitev.....	11
2.4.2 Zakon o prevzemih.....	11
3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE POSLOVNIH ZDRUŽEVANJ.....	13
3.1 Poslovna združevanja po mednarodnih standardih za računovodsko poročanje.....	13
3.2 Poslovna združevanja po slovenskih računovodskih standardih.....	14
3.3 Metodologija računovodskega evidentiranja poslovnih združevanj	15
3.3.1 Nakupna metoda.....	16
3.3.1.1 Datum pripojitve.....	17
3.3.1.2 Določitev nabavne vrednosti	17
3.3.1.3 Dobro ime.....	17
3.3.1.4 Slabo ime	19
3.3.1.5 Menjalno razmerje.....	20
3.3.1.6 Razkritja v računovodskih izkazih	21
3.3.2 Primer uporabe nakupne metode	21
3.3.3 Spajalna (združevalna) metoda	29
3.3.3.1 Pogoji za uporabo spajalne metode	30
3.3.4 Primer uporabe spajalne metode	31
3.4 Primerjava uporabe nakupne in spajalne metode pri poslovnih združitvah	34
3.4.1 Razlaga nastale razlike v vrednosti čistega premoženja	35
4 NALOŽBE V POSLOVNE DELEŽE	36
5 KONSOLIDIRANI RAČUNOVODSKI IZKAZI.....	37

5.1 Konsolidirani računovodski izkazi po SRS in ZGD.....	37
6 METODE EVIDENTIRANJA KAPITALSKIH NALOŽB V DELEŽE IN DELNICE	
.....	39
6.1 Metoda popolnega uskupinjevanja.....	39
6.1.1 Konsolidiranje kapitala.....	41
6.1.2 Izločanje terjatev in obveznosti.....	41
6.1.3 Izločanje prihodkov in odhodkov.....	42
6.1.4 Izločanje vmesnih dobičkov in izgub.....	42
6.2 Metoda sorazmernega konsolidiranja.....	43
6.3 Kapitalska metoda in naložbena metoda.....	43
6.4 Omejitve konsolidacije.....	44
7 SKLEP.....	44
LITERATURA.....	46
VIRI.....	48
PRILOGE:.....	I

KAZALO TABEL

Tabela 1: Bilanca stanja družb A in B na dan 31. 10. 200X	22
Tabela 2: Umik lastnih delnic družbe B po sklepu skupščine in sprostitev rezerv	22
Tabela 3: Knjigovodske in poštene vrednosti čistega premoženja družbe B na dan 31. 10. 200X.....	23
Tabela 4: Podatki o ekonomski vrednosti družb A in B, številu delnic in ekonomski vrednosti na enoto osnovnega kapitala	25
Tabela 5: Vknjižbe poslovnih dogodkov v primeru pripojitve družbe B k družbi A.....	26
Tabela 6: Bilanca stanja za družbo A po pripojitvi družbe B	27
Tabela 7: Otvoritvena bilanca stanja za družbo A po vknjižbah sredstev in dolgov prevzetega podjetja po poštenih vrednostih	28
Tabela 8: Likvidacijske vknjižbe za družbo B (knjigovodske vrednosti)	29
Tabela 9: Umik lastnih delnic v družbah A in B ter sprostitev rezerv, oblikovanih za pridobivanje lastnih delnic v obeh družbah.	32
Tabela 10: Evidentiranje postavk v družbi A ob združitvi z družbo B po spajalni metodi na dan 31. 10. 200X.....	33
Tabela 11: Otvoritvena bilanca za družbo A po spojitvi z družbo B	34
Tabela 12: Primerjava bilanc stanja za združeno podjetje A+B po uporabi nakupne in spajalne metode na dan 31. 10. 200X:	35

1 UVOD

Poslovne združitve so ena najpomembnejših oblik procesa globalizacije, ki smo ji priča v zadnjih letih. Tudi v Sloveniji je proces združevanja logična posledica privatizacijskega obdobja in lastniške konsolidacije gospodarstva v zadnjem desetletju. V razvitih tržnih gospodarstvih so združitve že dolgo znane in so del običajne poslovne prakse, ki zagotavlja hitro rast podjetij. Razviti trgi kapitala zagotavljajo za uspešno izvedbo združitve ustrezne okoliščine za odločanje o prodaji ali nakupu podjetja ali njegovega dela. Te okoliščine so splet raznih dejavnikov, ki jih prispevajo interesenti za poslovna združevanja, ustrezna zakonodaja, razviti finančni instrumenti, dobro poučeni strokovnjaki, ustrezna informiranost s pravimi podatki ter druge podporne dejavnosti. Najbolj odmevna oblika poslovnih združevanj so prevzemi, tako v tujini kot pri nas.

Diplomsko delo, ki je pred vami, je vsebinsko razdeljeno na tri dele. V prvem delu želim predstaviti oblike poslovnih združevanj kot del podjetniške strategije rasti. V praksi ne prihaja vedno tudi do pravnih združitvev, ampak gospodarske družbe ostanejo kot samostojni pravni subjekti, ki sestavljajo skupino podjetij. Za pravilno izvedbo poslovne združitve je potrebno ravnati po določilih veljavne zakonodaje. Pravni vidik pravilne izvedbe poslovne združitve urejata predvsem Zakon o gospodarskih družbah in Zakon o prevzemih. Spoštovati je potrebno tudi Slovenske računovodske standarde ter Mednarodne standarde za računovodsko poročanje, ki dopolnjujejo ZGD in podajajo natančnejše usmeritve. Poleg zakonodaje so zlasti standardi pomembni pri računovodskem evidentiranju poslovnih združevanj.

Drugi, osrednji del diplomskega dela vsebinsko obravnava računovodsko evidentiranje poslovnih združevanj ob upoštevanju veljavne zakonodaje. Pomembno je poznavanje rešitev in usmeritev, ki jih v zvezi s poslovnimi združitvami nudijo Slovenski računovodski standardi in Mednarodni standardi za računovodsko poročanje. Na praktičnem primeru, ki ga obravnavam v tem delu, želim prikazati uporabo spajalne in nakupne metode poslovne združitve ter izpostaviti teoretične in praktične razlike med metodama.

Tretji del diplomskega dela razlaga teorijo uskupinjevanja¹. Želim predstaviti najpomembnejše oziroma najpogosteje uporabljene metode konsolidacije in evidentiranja kapitalskih naložb. Ko so podjetja združena pod skupnim nadzorom, lastnike in druge uporabnike računovodskih izkazov zanimajo predvsem finančni položaj, poslovni izid in spremembe finančnega položaja skupine. Vse informacije je mogoče razbrati v konsolidiranih računovodskih izkazih s pripadajočimi pojasnili.

V nalogi želim prikazati teoretična spoznanja s področja poslovnih združevanj, ki temeljijo na poglobljenem proučevanju domače in tuje strokovne literature, ekspertiz domačih in tujih

---

¹ *Uskupinjevanje je termin, ki ga uporabljajo Slovenski računovodski standardi in je sinonim za konsolidiranje.*

strokovnjakov s področja računovodenja in financ. V pomoč pa so mi bile tudi dosedanje praktične izkušnje.

2 OPREDELITEV POSLOVNIH ZDRUŽEVANJ

2.1 Poslovna združevanja kot del podjetniške strategije rasti

Poslovna združevanja se zdijo vsaj na prvi pogled najlažja in najhitrejša pot za doseganje rasti, ki je ena od osnovnih strategij razvoja podjetja. Gospodarski subjekti se povezujejo zaradi lažjega delovanja in hitrejšega uresničevanja ciljev. Težijo k dinamični ter uravnoteženi rasti in razvoju, izboljšanju tržnega položaja, večji varnosti, krepitvi ugleda, povečanju učinkovitosti in uspešnosti poslovanja. Podjetja kot posledico poslovnih združevanj pričakujejo vidne sinergijske učinke, povečanje dobička in vrednosti delnic ter podobno.

Podjetje pa lahko v času svojega obstoja prejema spodbude za rast bodisi iz notranjih bodisi iz zunanjih virov.

Spodbudam, ki prihajajo iz zunanjega okolja, se mora podjetje hitro prilagajati, da ohranja svoje konkurenčne prednosti. Te spodbude bi lahko opredelili z vidika makroekonomskega okolja kot spremembe v povpraševanju, spremembe demografskih gibanj, politične spremembe, tehnološki razvoj in podobno. Na ravni dejavnosti pa se spodbude lahko pojavijo v priložnostih in nevarnostih v odnosu do konkurence, možnostih vstopa novih konkurentov, uvajanju nadomestnih izdelkov ter odnosih do dobaviteljev in kupcev. **Zunanja rast** podjetij je s prevzemi in združitvami običajno hitrejša in lahko pomeni zniževanje stroškov, rast skupine proizvodov ali zagotovljen večji tržni delež za že obstoječe proizvode. Med prednostmi poslovnih združevanj je potrebno omeniti, da rast z že obstoječimi kapacitetami ne povzroči dodatne konkurence na trgu, kot jo pomeni izgradnja novih proizvodnih zmogljivosti, ampak večanje tržnega deleža. Večina držav ureja to področje s protimonopolnimi in protikartelnimi zakoni, ker je znano, da so poslovne združitve lahko koristne za celotno gospodarstvo, lahko pa pomenijo koncentracijo gospodarske moči v rokah posameznikov. Posledice so lahko opazne v zvišanju cen, slabši kvaliteti, zlorabi moči in drugo.

Podjetje dosega **notranjo rast** s povečevanjem proizvodnje znotraj obstoječih proizvodnih zmogljivosti ali pa tudi z investiranjem v dodatno zgrajene proizvodne zmogljivosti. Interesi oziroma spodbude za poslovna združevanja se pojavljajo tudi znotraj podjetja. Spodbude, ki se pojavljajo poleg poslovnega položaja podjetja, bi lahko opredelili kot prednosti in slabosti v zvezi z izkoriščanjem virov, obvladovanjem ključnih procesov, vodenjem in upravljalnimi sposobnostmi ter ravno razvoja in podobnim. Med notranje razloge lahko uvrščamo tudi finančne interese, ki vplivajo na vrednost podjetja, večanje motiviranosti in izboljšanje

organiziranosti poslovnih procesov. Razloge lahko najdemo tudi v posameznih poslovnih funkcijah, kot so na primer trg in trženje, proizvodnja in razvoj, kadrovska funkcija idr.

2.2 Glavne oblike poslovnih združevanj

Kadar se povezujejo podjetja, ki so med seboj povezana s stopenjsko proizvodnjo, govorimo o **navpičnih** poslovnih združevanjih. Poslovni proces nekega podjetja je ena izmed stopenj v celotnem proizvodnem procesu drugega podjetja. Značilno za tako proizvodnjo je, da vsako podjetje na posamezni stopnji obdelave izdelka obdeluje ali dodeluje isti proizvod (Turk et al., 1999, str. 365). Podjetje se združi z dobaviteljem ali s svojim kupcem, ob tem pa se del proizvodnje vključi v proces prevzemnega podjetja. Do takih združitvev prihaja v razmerah, ko trg ne deluje pravilno (pomanjkanje virov, zahtevnost proizvodnega procesa, nadzor nad kvaliteto izdelbo). Temeljna prednost takih povezovanj je težnja po zniževanju stroškov, zmanjševanju tveganja in ustvarjanju razvojnih prednosti, zaščiti kvalitete proizvodov ipd. S tem načinom povezovanja se povečujejo ovire za vstop novih konkurentov v dejavnost. Iz tega razloga so razumljivi regulativni vplivi zakonodaje pri navpičnih poslovnih združevanjih.

Do **vodoravnih** poslovnih združevanj prihaja v največji meri med podjetji, ki proizvajajo enake ali podobne proizvode, in to predvsem zaradi izkoriščanja ekonomij obsega v proizvodnji. Cilja sta predvsem povečanje konkurenčnih prednosti in znižanje stroškov. Vodoravna poslovna združevanja so poleg diferenciacije proizvodov in oviranja vstopa na trg najznačilnejša oblika večanja tržne moči.

O **konglomeratnih** povezavah govorimo, kadar se povezujejo podjetja iz nepovezanih panog oziroma trgov. Največkrat so v ozadju finančni razlogi oziroma izkoriščanje učinkov skupnega poslovanja. Posledice se kažejo v večji diverzificiranosti proizvodov in nepovezanih denarnih tokovih, kar pa zmanjšuje tveganja za lastnike. Rock loči tri vrste konglomeratnih združitvev (1987, str. 6):

- finančne konglomerate, v katerih prevzemno podjetje načrtuje finančne tokove in podjetniške strategije, v operativno odločanje pa se ne vmešava;
- poslovodstvene konglomerate, v katerih prevzemno podjetje vpliva tudi na odločanje v prevzetem podjetju;
- koncentrične konglomerate, kjer sta podjetji povezani z osnovno dejavnostjo, s trgi ali proizvodnim procesom, prevzemno podjetje pa s svojimi kadri dopolnjuje menedžment prevzetega podjetja. Koncentrične povezave nastanejo okoli določenih jeder, ki predstavljajo podjetja z večjim številom poslovnih odnosov na trgih in pri razvoju tehnologije.

2.3 Motivi poslovnih združevanj in teorije poslovnih združevanj

2.3.1 Teorija učinkovitosti

Teorija učinkovitosti predpostavlja, da poslovna združitev lahko izboljša učinkovitost managementa na podlagi operativnih in finančnih sinergij ter strateškega prilagajanja podjetij. Tako tudi A. Žnidaršič - Kranjc razvršča sinergije na (1991, str. 38):

- operativne sinergije,
- finančne sinergije,
- strateške sinergije.

S pojmom sinergije lahko opredelimo okoliščine, v katerih sta dve podjetji skupaj bolj učinkoviti, kot pa je seštevek učinkov vsakega podjetja posebej.

2.3.1.1 Operativne sinergije

Operativne sinergije so posledica vodoravnih in navpičnih poslovnih združevanj. Gaughan (Gaughan, 1999, str. 120 - 125) deli operativne sinergije na sinergije, ki povečujejo prihodke, ter na sinergije, ki zmanjšujejo stroške.

Sinergije, ki povečujejo prihodke, podjetja dosegajo preko tržnih poti. Na primer: pri povezavi dveh podjetij lahko vsako od vključenih podjetij trži tudi izdelke partnerskega podjetja. Tako se povečuje raznovrstnost ponudbenih izdelkov, posledično pa to pomeni tudi rast prihodkov. Podjetje lahko partnerskemu podjetju, ki je na trgu manj razpoznavno, odpira nove poti na trg. Še posebno je to lahko zanimivo za podjetje, ki izdeluje tržno zanimiv proizvod, vendar pa samo ni strokovno dovolj usposobljeno za učinkovito prodajo na trgu. Pri takih sinergijah pa pride do te težave, da je ustvarjene dosežke težko ovrednotiti oziroma izmeriti za vsako podjetje posebej.

V praksi se večjo pozornost namenja sinergijam, ki so usmerjene v zniževanje stroškov. Nižanje stroškov je mogoče doseči z ekonomijami obsega, kar pomeni padanje povprečnih proizvodnih stroškov z rastjo obsega proizvodnje oziroma nižje stroške na enoto proizvoda. Ekonomijo obsega podjetja v največji meri dosegajo pri vodoravnih združitvah in zaradi krčenja nekaterih skupnih služb (finančno računovodska služba, razvojna služba, marketing in celo skupen menedžment). Ko podjetje doseže minimalne povprečne stroške, se krivulja povprečnih stroškov obrne navzgor in povprečni stroški pričnejo rasti. V primeru večanja obsega proizvodnje od te točke dalje nastopi diseconomija obsega, kar pa ne pomeni več racionalnega poslovanja.

2.3.1.2 Finančne sinergije

A. Žnidaršič - Kranjc meni, da so finančne sinergije rezultat pridobitve večje finančne moči, pridobitve potrebnih likvidnih sredstev, uporabe presežnih denarnih tokov, večje stabilnosti in zmanjševanja davčnih bremen (Žnidaršič – Kranjc, 1991, str. 39). Finančne sinergije lahko izhajajo iz nižjih stroškov financiranja, predvsem kadar lahko podjetja pridobivajo manjkajoča likvidna sredstva po nižjih obrestnih merah kot pred združitvijo. Brealey in Myers razlagata, da združeno podjetje lahko na trgu ob najemu posojila dosega nižje obrestne mere, saj upniki navadno menijo, da so večja podjetja manj tvegana (Brealey, Myers, 2000, str. 947).

Finančne sinergije vplivajo tudi na znižanje stroškov kapitala, ker povezava dveh podjetij vpliva na manjše likvidnostno tveganje, pod pogojem, da denarni tokovi teh podjetij niso med sabo popolnoma korelirani. Zaradi manjšega tveganja ima takšno podjetje možnost pridobivanja cenejših virov (Gaughan, 1999, str. 126).

Ob poslovnih združitvah se združujejo tudi poslovne funkcije. Centralizirana finančna funkcija je navadno učinkovitejša in cenejša. Seveda pa tudi pri delovanju finančne službe velja teorija ekonomije obsega.

2.3.1.3 Strateške sinergije

Podjetje preko združitve pridobi ustrezna menedžerska znanja. Ob poslovnih združitvah podjetja izkoristijo učinke ekonomije obsega in dosežejo višjo stopnjo izkoriščenosti znanj vodstvenega kadra. Podjetje lahko razvija nove trge in usposablja kadre samo, vendar je tveganje pri nakupu delujočih podjetij z visoko usposobljenimi kadri veliko manjše. Strateške sinergije se največkrat pojavljajo kot pripravljenost na morebitne spremembe v dinamičnem okolju.

2.3.2 Teorija informacij

A. Žnidaršič - Kranjc ugotavlja, da po informacijski teoriji prihaja do prevzemov in združitvev zaradi povečanja vrednosti delnic po izvedenem procesu združevanja (Žnidaršič – Kranjc, 1991, str. 40). Poudariti je potrebno, da tudi v primeru neuspele združitve cene delnic ostanejo na višji ravni kot pred napovedano združitvijo. Višje cene delnic oziroma razloge za višje cene navaja Bešter (1996, str. 54):

- Ob poizkusu prevzema se javno izpostavijo informacije o podcenjeni vrednosti delnic ciljnega podjetja.
- Na trgu se pojavijo nove in popolnejše informacije o ciljnem podjetju.
- Ponudba za prevzem spodbudi management k izvajanju učinkovitejših poslovnih strategij, kar vodi k povišanju cene delnic.
- Pričakovanje, da bo ob neuspelem prevzemu ciljno podjetje ponovno tarča prevzema.

- Pridobivanje lastnih delnic podjetja, ki signalizira okolju informacijo, da so delnice podjetja podcenjene.

2.3.3 Teorija agentov

Različne interese menedžerjev in lastnikov lahko razlagamo s teorijo agentov. Do konflikta interesov prihaja, če ima menedžment majhen lastniški delež ali pa ga sploh nima. Tako menedžerji skrbijo predvsem za lastne privilegije in ne ravnajo po načelu dobrega gospodarja. Podoben problem se pojavlja tudi v podjetjih, ki imajo zelo razpršeno lastniško strukturo. Zmanjševanje problema agentov lahko uspešno rešujemo s sistemom nagrajevanja menedžerjev z delnicami družbe, ko se interesi menedžerjev, ki so hkrati tudi lastniki, dopolnjujejo. K reševanju problema pripomore tudi razviti trg menedžerjev, kjer je njihov položaj odvisen od slovesa dobrega oziroma slabega menedžerja na trgu delovne sile (Bešter, 1996, str. 57). Poslovne združitve so tako ustrezen mehanizem za reševanje problema agentov in nesposobnega menedžmenta.

2.3.4 Teorija davkov

S prevzemom družb se hkrati z večjim upravljalnim vplivom prevzemnika poveča tudi aktiva premoženja prevzemnika, kar posledično vpliva na obdavčenje prevzemnikovega premoženja. Davčni motiv poslovnih združitvev gospodarskih družb je pomemben predvsem pri zniževanju davčnega bremena skupne družbe. Možnost koriščenja davčnih prihrankov se kaže predvsem, če prevzemno podjetje želi prevzeti podjetje, ki je poslovalo z izgubo. To izgubo je možno v prihodnjih letih upoštevati pri zmanjšanju dobička prevzemnega podjetja pred njegovo obdavčitvijo, pod pogojem, da je to poslovalo z dobičkom (Kovač, 2001, str. 17). Morebitni davčni prihranki, ki naj bi v nekaterih primerih motivirali poslovne združitve, so predvsem odvisni od veljavne davčne zakonodaje².

Bešter vidi davčne motive za prevzeme in združitve predvsem v zviševanju amortizacijske osnove. Višja amortizacija znižuje davčno breme in omogoča boljše denarne tokove. Motiv je bil še posebno zanimiv v inflacijskih razmerah, ko so Slovenski računovodski standardi dopuščali revalorizacijo premoženja (Bešter, 1996, str. 70)

2.4 Poslovna združevanja v slovenski zakonodaji

Gospodarski subjekti se povezujejo zlasti iz ekonomskih in pravnih razlogov. Povezave praviloma temeljijo na kapitalskih naložbah v druge družbe, pogosto pa se povezujejo tudi s

---

² Zakon o davku od dobička pravnih oseb, ki velja v Sloveniji še v letu 2004, ne dopušča možnosti uporabe davčne izgube (34. – 37. člen Zakona) v primerih združitve. Vendar pa novi Zakon od dohodka pravnih oseb, ki velja od 01. 01. 2005 dalje, določa, da je prevzeta družba oproščena davka v zvezi z dobički in izgubami, ki nastanejo pri prenosu sredstev, in da je prevzemna družba upravičena do prenosa izgub prevzete družbe pod enakimi pogoji, ki bi veljali za prevzeto družbo, če prenos ne bi bil izvršen.

posebnimi pogodbami. S pravnega vidika je povezovanje družb pomembno predvsem zaradi negativnih učinkov, ki jih preprečujeta konkurenčno pravo in pravo gospodarskih družb.

Pravna ureditev gospodarskih družb mora upoštevati nevarnost, da podjetja v poslovnih združenjih lahko izgubijo samostojnost in ne morejo zasledovati lastnih interesov, ampak jih morajo podrediti prevzemnim družbam. Glavna pravna podlaga za poslovne združitve v Sloveniji je Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD), ki bo podrobneje predstavljen v naslednjem poglavju. Pravno podlago dopolnjujejo še Zakon o prevzemih, Zakon o varstvu konkurence in Zakon o trgu vrednostnih papirjev. Natančnejše usmeritve za računovodsko evidentiranje ob upoštevanju ZGD predpisujejo Slovenski računovodski standardi, Mednarodni standardi za računovodsko poročanje³ pa se štejejo le kot informacija o strokovnih dosežkih..

2.4.1 Zakon o gospodarskih družbah

Leta 2001 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD – F1), ki je uskladi in posodobil zakonodajo na področju statusnih preoblikovanj s pravom držav Evropske unije. ZGD ureja poslovna združenja podjetij v devetem poglavju in določa, da se družba lahko statusno preoblikuje na naslednje načine (2002, čl. 510-535):

- z združitvijo,
- z delitvijo,
- s prenosom premoženja in
- s preoblikovanjem pravnoorganizacijske oblike, kjer mislimo na preoblikovanje družbe.

Zakon ureja le pravno ureditev združenj delniških družb, zato se pogosto postavlja vprašanje, kako obravnavati združenje drugih družb⁴. Velja splošno pravilo, da se lahko vsaka družba pripoji drugi družbi ali se z njo spoji, določbe zakona pa se smiselno uporabljajo tudi za take primere.

Združitev po Zakonu o gospodarskih družbah v širšem pomenu besede zajema dve različni obliki statusnih sprememb, in sicer **spojitev** in **pripojitev**. Razlika med njima je v tem, da pri pripojitvi preneha obstajati kot pravni subjekt samo tisto podjetje, ki se pripaja, pri spojitvi pa prenehata obstajati obe podjetji, vključeni v postopek spojitve.

---

³ MRS in vse njihove spremembe se po novem imenujejo Mednarodni standardi za računovodsko poročanje – MSRP.

⁴ Termin družba, ki ga uporabljamo predvsem v primeru statusnih preoblikovanj, je uporabljan predvsem v razlagah ZGD. V drugih primerih se uporablja termin podjetje.

2.4.1.1 Pripojitev

Pripojitev (angl. statutory merger) družb pomeni združitev družb, pri kateri se premoženje ene prevzete družbe ali več prevzetih družb prenese na drugo družbo v zameno za delnice prevzemne družbe. Prevzeta družba preneha obstajati kot samostojna pravna oseba in po pripojitvi deluje kot del matičnega podjetja. Delničarjem prevzete družbe se mora zagotavljati primarna pravica, kar pomeni, da imajo pravico do delnic prevzemne oziroma nove družbe. S tem se zagotovi, da vsak delničar prevzete družbe prejme tako število delnic nove družbe, da skupna ekonomska vrednost ustreza skupni ekonomski vrednosti prevzete družbe pred izvedbo pripojitve. Te delnice so namreč z izvedbo pripojitve razveljavljene. Pri tem je potrebno upoštevati primerno menjalno razmerje, ki zagotavlja uresničitev nespremenjenega premoženjskega položaja delničarjev prevzete družbe. Kadar tega ni mogoče zagotoviti, se uporablja denarno doplačilo, ki ga plača bodisi prevzemna družba bodisi druga oseba. Vsota denarnih doplačil ne sme presegati desetine skupnega nominalnega zneska delnic, ki jih zagotavlja prevzemna družba delničarjem prevzete družbe zaradi izvedbe pripojitve. S pripojitvijo preidejo na prevzemno družbo vse premoženje, pravice ter obveznosti prevzete družbe. Prevzemna družba kot univerzalni pravni naslednik vstopi v vsa pravna razmerja, katerih subjekt je bila prevzeta družba.

ZGD predvideva izvedbo naslednjih korakov za uspešno pripojitev:

- pogodba o pripojitvi,
- poročilo o pripojitvi,
- določitev menjalnega razmerja,
- revizija pogodbe o pripojitvi,
- povečanje osnovnega kapitala po pripojitvi,
- vpis pripojitve.

a) Pogodba o pripojitvi

Uprave družb sklenejo pogodbo o pripojitvi na podlagi predhodnega sklepa skupščin družb, ki se združujejo. Zakon podrobneje določa, katere vsebine mora določati pogodba o pripojitvi. Pogodba mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa. Ta pogodba postane veljavna šele, ko jo s kvalificirano (75%) večino potrdijo skupščine družb, ki so vključene v proces pripojitve. V praksi se pogosto zgodi, da imajo delniške družbe več razredov delnic, zato 515. člen ZGD določa veljavnost skupščinskega sklepa šele s soglasjem delničarjev vsakega razreda.

Pogodba o pripojitvi opredeljuje, kako je z dobički in izgubami, ki nastanejo v prevzetih družbah in v prevzemni družbi do vpisa pripojitve v sodni register. Določa tudi, kdo odloča o razporeditvi dobička oziroma izgube, kako je z upravljanjem sredstev in s sprejemanjem poslovnih odločitev ter seveda, da v primeru kršitve pogodbe o pripojitvi do slednje ne pride. Kolikor v obdobju po sklenitvi pogodbe o pripojitvi pride do pomembnih sprememb v

finančnem poslovanju prevzetih družb, mora pogodba vsebovati določilo, da se že dogovorjeno menjalno razmerje lahko spremeni, partner pa se zaveže, da bo v takem primeru naknadno denarno poravnal nastalo razliko.

Zakon predvideva tudi poenostavljeno pripojitev, ki se lahko izvede le v primeru, da prevzemna družba obvladuje 9/10 osnovnega kapitala (osnovni kapital, zmanjšan za lastne delnice in delnice, ki jih imajo v lasti drugi delničarji) prevzete družbe in ni potrebno soglasje skupščine prevzemne družbe. Soglasje skupščine prevzemne družbe za pripojitev ni potrebno, tudi, kadar delnice, ki jih mora prevzemna družba zagotavljati delničarjem prevzete družbe, ne presegajo 1/10 osnovnega kapitala prevzemne družbe. Enako velja tudi, kadar je prevzemna družba imetnica vseh delnic prevzete družbe.

b) Poročilo uprav o pripojitvi

Pisno poročilo o pripojitvi, ki ga izdelajo uprave družb, vključene v postopek združevanja, mora pravno in gospodarsko utemeljevati razloge za pripojitev, predvidene posledice in vsebino pripojitvene pogodbe. Še posebej mora utemeljevati določeno menjalno razmerje, višino morebitnih denarnih doplačil in ukrepe za uresničitev posebnih pravic. Poročilo o pripojitvi mora opredeljevati merila in metode, po katerih je bilo ovrednoteno premoženje prevzete družbe, ki je bilo podlaga za izračun menjalnega razmerja. Poročilo o pripojitvi, revizijsko poročilo, pripojitvena pogodba in računovodski izkazi so temeljni dokumenti in podlaga za odločanje delničarjev o pripojitvi. Delničar prevzete družbe, ki ne soglaša s pripojitvijo, lahko od prevzemne družbe zahteva, naj odkupi njegov poslovni delež za primerno denarno odpravnino.

c) Določitev menjalnega razmerja

Z ekonomskega vidika je pri pripojitvi najpomembnejše vprašanje opredelitev menjalnega razmerja med delnicami prevzete in prevzemne družbe. Menjalno razmerje izraža število delnic nove družbe, ki jih je potrebno zagotoviti posameznemu delničarju prevzete družbe za posamezno delnico prevzete družbe, s katerimi je razpolagal pred pripojitvijo. Menjalno razmerje se določi tako, da se najprej ugotovi vrednost celotnega kapitala obeh družb in nato na tej osnovi vrednost ene delnice. Izračunana vrednost se primerja z vrednostjo delnic druge družbe in ugotovi menjalno razmerje. Težave se lahko pojavijo pri ugotavljanju celotne vrednosti kapitala in tudi, če obstaja več razredov delnic. Določitev menjalnega razmerja je bistvenega pomena pri pripojitvi, zato 514. člen ZGD določa, da je potrebno menjalno razmerje preveriti s strani pripojitvenega revizorja, ki mora o tem izdelati pisno poročilo.

Vsak delničar družbe, ki je udeležena pri pripojitvi, ima pravico do denarnega nadomestila, če menjalno razmerje ni primerno nadomestilo za delnice nove družbe. Tukaj ZGD predvideva sodno varstvo, delničar namreč lahko uveljavlja sodni preizkus menjalnega

razmerja, ki ga lahko zahteva v roku enega meseca od objave vpisa pripojitve v sodni register, ob predpostavki, da se predhodno ni odpovedal pravici do denarnega doplačila.

d) Revizija pogodbe o pripojitvi

Menjalno razmerje, ki je opredeljeno v pripojitveni pogodbi, je rezultat pogajanj uprav družb. Pripojitveni revizor, ki ga imenuje nadzorni svet ali sodišče na predlog vseh nadzornih svetov družb, ki se združujejo, je dolžan revidirati ekonomske in pravne podlage, ki so bile upoštevane pri sestavljanju pogodbe o pripojitvi. V pisnem revizijskem poročilu o pripojitvi mora poročati o ustreznosti uporabljenih metod vrednotenja, ki so bile osnova za določitev menjalnega razmerja, hkrati pa tudi navesti utemeljitve ustreznosti uporabljenih metod in pojasnila, kakšno menjalno razmerje bi bilo ugotovljeno pri uporabi različnih metod. Pri hkratni uporabi različnih metod, mora pogodba o pripojitvi pojasniti tudi ponderacijsko razmerje vpliva posamezne metode na določitev menjalnega razmerja in ugotovljene težave, ki so se pokazale pri ocenjevanju vrednosti družb. Revizijsko poročilo je ena od najpomembnejših podlag za odločanje skupščin o pripojitvi. Skupščina pa se lahko odloči tudi za drugačno menjalno razmerje, kot ga ugotovi revizor, oziroma se odloči za eno izmed podanih menjalnih razmerij.

Po prejemu revizijskega poročila o pripojitvi mora nadzorni svet družbe, ki je udeležena pri pripojitvi, na podlagi poročila uprave in revizijskega poročila pregledati nameravano pripojitev in o tem podati pisno poročilo.

e) Osnovni kapital pri pripojitvi

Razmerja med delničarji so določena z razmerji v osnovnem kapitalu družbe, zato je zelo pomembno, kakšno je to razmerje po pripojitvi. ZGD predvideva dve različici. Pri pripojitvah gre v prvi različici običajno za povečanje osnovnega kapitala nove družbe za tisti del kapitala prevzete družbe, za katerega se izdajo nove delnice in se razdelijo delničarjem prevzete družbe. Povečanje kapitala je tako odvisno od celotnega kapitala prevzemne družbe, njenega osnovnega kapitala in celotnega kapitala prevzete družbe ter seveda dogovorjenega menjalnega razmerja. Tako se lahko osnovni kapital poveča za znesek osnovnega kapitala prevzete družbe, lahko pa tudi za več ali manj, odvisno od menjalnega razmerja. V nekaterih primerih povečanje osnovnega kapitala prevzemne družbe po ZGD ni dopustno, in sicer:

- kadar ima prevzemna družba v lasti delnice prevzete družbe in
- kadar ima prevzeta družba v lasti lastne delnice.

Druga različica pa predvideva, da se osnovni kapital prevzemne družbe ne poveča, ampak se za celotni kapital prevzete družbe povečajo druge sestavine kapitala prevzemne družbe, največkrat rezerve. Vendar pa je delničarjem prevzete družbe potrebno zagotoviti nadomestilo za delnice, ki so jih imeli v lasti pred pripojitvijo. Če se osnovni kapital ne

poveča, lahko prevzemna družba zagotovi poplačilo delničarjev prevzete družbe le iz svojih lastnih delnic ali pa z denarnim nadomestilom.

f) Vpis pripojitve

Pripojitev kot statusno spremembo je po določilih ZGD potrebno vpisati v sodni register. Predlog vpisa v sodni register mora biti vložen pri registrskem sodišču s strani uprav družb, ki se združujejo, in sicer po sedežu prevzemne družbe. Na dan vpisa v sodni register, oziroma ko postane vpis v sodni register pravnomočen, preidejo vse premoženje in obveznosti prevzetih družb na prevzemno družbo. Z dnem vpisa pripojitve v sodni register prevzete družbe prenehajo obstajati brez likvidacije. Prevzeta družba pa mora v treh mesecih po vpisu v sodni register sestaviti računovodske izkaze po stanju na dan vpisa v register.

2.4.1.2 Spojitev

Spojitev (angl. statutory consolidation) je oblika združitve, pri kateri se več delniških družb (prevzetih družb) združi in nastane nova delniška družba, ki velja za prevzemno družbo. V novi prevzemni družbi se združijo sredstva in obveznosti do njihovih virov, oziroma se konsolidirajo. Čeprav delniške družbe, ki se združujejo, prenehajo obstajati, se zanje ne izvede likvidacijski postopek. Delničarji družb, ki so se spojile, postanejo z vpisom prevzemne družbe v sodni register njeni delničarji. Zakon predpisuje tudi, da na novo ustanovljena družba ne more postati lastnica lastnih delnic in da se lahko spojijo le družbe, ki so v sodnem registru vpisane vsaj dve leti.

Za izvedbo postopka spojitve ZGD določa, da se smiselno uporabljajo določbe o pripojitvi, s pravnega vidika pa je pri spojitvi najpomembnejši akt statut nove delniške družbe. V statutu se določijo kapitalska in upravljavska razmerja. Skupščine družb, ki se spajajo, morajo potrditi statut nove družbe in sestavo članov nadzornega sveta prevzemne družbe. Potrjeni statut kot najpomembnejši akt temelji na pogodbi o spojitvi, ki jo skleneta upravi družb, ki se spajata. Pogodba mora urejati razmerja in delovanje družb, in sicer od dneva podpisa pogodbe o spojitvi pa vse do vpisa nove družbe v sodni register. Ključno vprašanje, ki ga definira pogodba o spojitvi, pa je seveda menjalno razmerje.

Dokler spojitev ni vpisana v sodni register, vse prevzete družbe samostojno poslujejo in sestavljajo samostojne računovodske izkaze. ZGD v 64. členu določa, da je potrebno na dan vpisa v sodni register sestaviti računovodske izkaze za vse družbe, ki se spajajo. Hkrati s tem dnem družbe prenehajo poslovati, zato je zahteva po sestavljanju zaključnih računovodskih izkazov razumljiva.

2.4.2 Zakon o prevzemih

Slovenija je v letu 1997 dopolnila svojo zakonodajo s sprejetjem Zakona o prevzemih. Zakon je v pomembnem delu dopolnil določila o prevzemih iz ZGD in zakonodajo o trgu

vrednostnih papirjev. Zakon o prevzemih je splošen zakon in ureja prevzeme tako s strani domačih kot tujih podjetij ali fizičnih oseb (Uradni list RS, št. 47/1997).

Zakon ureja varstvo vlagateljev na trgu vrednostnih papirjev in manjšinskih delničarjev pri prenosu svojega lastniškega deleža na organiziranem trgu vrednostnih papirjev. Zakon ureja nakupe delnic javnih družb oziroma tistih, ki so omogočile javno ponudbo delnic. Zakon ne ureja prevzemov družb z omejeno odgovornostjo.

Zakon (Uradni list RS, št. 47/1997) temelji na načelih, ki jih morajo upoštevati podjetja, ki javno objavijo svojo ponudbo za prevzem:

- enako obravnavanje vseh delničarjev,
- obvezna ponudba za prevzem, če velikost kontrolnega deleža preseže zakonsko določeni prag,
- dolžnost razkritja podatkov,
- preprečitev oblikovanja napačnih cen na trgu vrednostnih papirjev,
- omejitev določenih obrambnih dejanj, ki bi lahko preprečila prevzem,
- zagotovitev ustreznega roka, ki je potreben za odločitev glede sprejetja ponudbe za prevzem,
- zagotovitev nemotenega poslovanja ciljne družbe med izvedbo prevzema in po njem,
- možnost konkurenčne ponudbe za prevzem s strani tretje osebe,
- seznanitev delavcev s cilji prevzemnega podjetja in nameni prevzemnika glede prihodnjega upravljanja družbe.

Zakon natančno ureja ponudbeni postopek za odkup. Postopek se prične že v zgodnji fazi prevzema, ko mora prevzemnik o svoji nameri obvestiti Agencijo za trg vrednostnih papirjev, Urad RS za varstvo konkurence in upravo ciljne družbe. Najkasneje v 30 dneh od sporočitve namere za prevzem mora prevzemnik objaviti ponudbo za odkup skupaj s pripadajočim prospektom kot ponudbenim dokumentom. Prospekt mora zagotavljati vse potrebne informacije delničarjem ciljnega podjetja, na podlagi katerih se lahko racionalno odločijo o sprejetju podane ponudbe. Prospekt mora poleg podrobne vsebine ponudbe vsebovati tudi podatke o statusnih spremembah, namenih prevzemnika, poslovnih možnostih in finančnem poslovanju po izvedenem prevzemu. Agencija za trg vrednostnih papirjev preveri, ali je vsebina ponudbe in prospekta v skladu z določili zakona, ali ima prevzemnik dovolj likvidnih sredstev za odkup vseh vrednostnih papirjev in ali je prevzemnik opravil vsa dejanja, določena v Zakonu o prevzemih. Na podlagi pozitivnega mnenja izda dovoljenje za izvedbo prevzema. Agencija pa ni pristojna za presojanje ekonomske vsebine ali namena ponudbe za prevzem. Finančna sredstva mora prevzemnik deponirati pri Klirinško depotni službi. Če prevzem uspe, KDD v imenu ponudnika in za njegov račun izpolni iz deponiranih denarnih sredstev denarno obveznost do delničarjev ciljne družbe. Hkrati v svojem registru imetnikov vrednostnih papirjev tudi spremeni lastništvo nad vrednostnimi papirji na novega lastnika – prevzemnika. S tem se zagotovi temeljno načelo izročitev proti plačilu, ki

zagotavlja varen in učinkovit trg vrednostnih papirjev, kamor se uvrščajo tudi prevzemi podjetij.

3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE POSLOVNIH ZDRUŽEVANJ

3.1 Poslovna združevanja po mednarodnih standardih za računovodsko poročanje

Mednarodni standard za računovodsko poročanje 22 opredeljuje poslovne združitve z namenom predpisati njihove računovodske rešitve. Poslovna združitev (business combination) je po določitih MSRP 22.8 združitev ločenih podjetij v gospodarsko celoto, ko se eno podjetje spoji z drugim ali pridobi obvladujoč položaj nad čistim premoženjem in delovanjem drugega podjetja. V primeru uspešnega poslovanja lahko sledi tudi združitev s pravnega vidika. Države, ki uporabljajo mednarodne računovodske standarde, imajo različne zahteve v zvezi s pravnim spajanjem, najpogosteje pa gre za spojitev, kadar se:

- sredstva in dolgovi enega podjetja prenesejo na drugo podjetje in prvo podjetje preneha obstajati ali pa se
- sredstva in dolgovi podjetij prenesejo na novo podjetje in prenehata obstajati obe prvotni podjetji.

Mednarodni standard za računovodsko poročanje razlikujejo naslednje poslovne združitve:

- prevzem,
- združitev deležev,
- usmerjanje.

Prevzem (angl. acquisition) je oblika poslovne združitve, kjer prevzemno podjetje pridobi obvladujoč nadzor nad čistim premoženjem in delovanjem prevzetega podjetja v zameno za prenos sredstev, dolgov in izdajo kapitala. Zakon o gospodarskih družbah govori v takem primeru o pripojitvi.

Združitev deležev (angl. uniting of interests) omogoča delničarjem združenih podjetij skupno usmerjanje skoraj celote svojega premoženja in delovanja v smeri vzajemne delitve tveganj in koristi povezanega premoženja. V tem primeru ni možno določiti prevzemne strani. Vzajemna delitev tveganj in koristi je možna samo ob skoraj enaki izmenjavi glasovalnih pravic delničarjev in je učinkovita le, če se le-te bistveno ne zmanjšajo. V slovenskem prostoru bi v takem primeru govorili o spojitvi.

Obvladovanje (angl. control) je zmožnost odločanja o poslovnih in finančnih usmeritvah nadrejenega podjetja za pridobivanje določenih koristi iz poslovanja podrejenega podjetja. Zakon o gospodarskih družbah podobno v 466. členu opredeljuje pogodbo o obvladovanju, ki je dokument, s katerim družba podredi vodenje družbe drugi družbi (Odar, 2000, str. 38).

Z njo se praviloma podredi celotno vodenje, ni pa to nujno. Pogodbi o obvladovanju običajno sledi tudi pogodba o prenosu dobička.

Standard 22 razlaga, da obračunavanje prevzema obsega predvsem ugotavljanje nabavne vrednosti prevzema, razporeditev te vrednosti na vsa razpoznavna sredstva in dolgove prevzetega podjetja ter obračunavanje tako nastalega dobrega ali slabega imena. Računovodska vprašanja, ki se še pojavljajo ob poslovnih združitvah, so še ugotavljanje zneska manjšinskega kapitala, obračunavanje prevzemov, kasnejše spremembe nabavne vrednosti prevzema, sredstev in dolgov ter zahtevana razkritja.

MSRP v standardu 27 določajo, da je prevzemnik, ki prevzetega podjetja ne pripoji, ampak mu dovoli, pravno gledano, samostojno delovanje z lastno firmo in sredstvi, dolžan sestavljati konsolidirane računovodske izkaze. Dejanske meje med prevzemom, obvladovanjem in finančno naložbo v vrednostne papirje v druge gospodarske družbe ni. Vendar MSRP 27 definira odvisno podjetje kot tisti subjekt, v katerem ima druga pravna oseba neposredno ali posredno več kot polovico glasovalne moči, razen če dokaže, da takšno lastništvo ne pomeni usmerjanja. Če takšne naložbe ne izpolnjujejo določb računovodskih standardov in zakonodaje, po katerih bi jih lahko opredelili kot prevzem, usmerjanje ali finančno naložbo v odvisno podjetje, jih v skladu z MSRP 25 obračunavamo zgolj kot finančne naložbe.

3.2 Poslovna združevanja po slovenskih računovodskih standardih

Ob poslovnem združevanju je potrebno nakup obravnavati po nakupni metodi, kar pomeni, da kupec obračuna nabavno vrednost kupljenega podjetja tako, da vsa sredstva in dolgove prevrednoti po njihovi pošteni vrednosti na dan nakupa. Poštena vrednost je vrednost sredstva ali dolga, sprejemljiva za dobro obveščene in voljnega kupca ter dobro obveščene in voljnega prodajalca, ki skleneta premišljen posel.

Pri nakupu se lahko pojavi dobro ime, o katerem SRS 2 pravi, da je to presežek nabavne vrednosti prevzetega podjetja nad pošteno vrednostjo njegovega čistega premoženja, če to podjetje potem preneha obstajati kot samostojna pravna oseba. V nasprotnem primeru se v ločenih računovodskih izkazih ne izkazuje, naložba pa se izkaže samo v skupinskih računovodskih izkazih. Dobro ime se evidentira med neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi in se po zadnjih spremembah Zakona o davku od dobička pravnih oseb, ki veljajo od 01. 01. 2003 dalje, praviloma amortizira naprej v desetih letih (davčno priznani odhodek), dobo koristnosti pa je mogoče ob utemeljitvah podaljšati na 20 let.

Slabo ime se izkaže pri prvem uskupinjevanju, kadar je nabavna vrednost podjetja manjša od poštene vrednosti čistega premoženja prevzetega podjetja in ga po enotnem kontnem načrtu razvrščamo med dolgoročne rezervacije. V kasnejših uskupinjevanjih se upošteva njegovo prenašanje med uskupinjene poslovne prihodke v desetletnem obdobju. Pri kasnejšem

uskupinjevanju ga je potrebno razlikovati od slabega imena iz izvirnih bilanc stanj upoštevanih podjetij.

Če se kako podjetje pripoji skupini podjetij kot odvisno podjetje, pa še vedno sestavlja samostojne računovodske izkaze, je potrebno pri izdelavi konsolidirane bilance stanja te naložbe upoštevati po nakupni metodi, razliko do čistega premoženja pa izkazati kot dobro ali slabo ime v skupinski bilanci stanja.

3.3 Metodologija računovodskega evidentiranja poslovnih združevanj

Ob poslovnih združitvah prihaja do računovodskih vprašanj, ki jih je potrebno rešiti z določili veljavne zakonodaje, računovodskih standardov in drugih predpisov. Tako računovodsko obravnavanje združitvev podjetij, ki po združitvi prenehajo sestavljati samostojne računovodske izkaze (to velja za oblike združitvev kot sta pripojitev in spojitvev) ureja SRS 8. Posredno govorita o računovodskih usmeritvah pri poslovnih združitvah tudi SRS 2.21, ki govori o amortiziranju dobrega imena, in SRS 10.6, ki govori o izkazovanju slabega imena. Slovenski računovodski standardi se naslanjajo na določbe, ki jih predpisuje ZGD, in tako obravnavajo le poslovne združitve, ki jih pozna ta Zakon, zato SRS v nekaterih primerih ne ponujajo natančnih računovodskih rešitev. Po sprejetju novih SRS leta 2002 se Mednarodni standardi za računovodsko poročanje v takih primerih upoštevajo kot informacija o strokovnih dosežkih. Tako za take potrebe pogledamo tudi MSRP 22.

Združitve je najprej potrebno pravilno obračunati ob njihovem nastanku. Če pride do združitve podjetij in ta začnejo poslovati kot ena pravna oseba, prenehajo sestavljati samostojne računovodske izkaze. V takem primeru je pomembno pravilno obračunavanje naložbe prevzemnega podjetja v kapital prevzetega podjetja, v primerih večinskega vpliva pa je potrebno izdelovati skupinske računovodske izkaze. Iz navedenega je razumljivo, da je potrebno računovodsko obravnavanje poslovnih združevanj deliti na tri sklope:

- obračun poslovne združitve ob njenem nastanku,
- obračunavanje poslovne združitve v nadaljevanju poslovanja v računovodskih izkazih matičnega podjetja in
- izdelovanje skupinskih računovodskih izkazov matičnega podjetja.

Računovodska stroka pri obračunavanju poslovnih združevanj uporablja dve metodi, in sicer:

- nakupno metodo (angl. purchase method) in
- spajalno oz. združevalno metodo (angl. pooling of interest method).

3.3.1 Nakupna metoda

Po nakupni metodi kupec obračuna nabavno vrednost pripojenega podjetja, tako da prevrednoti pridobljena sredstva in dolgove po njihovi pošteni vrednosti na dan nakupa. Med ugotovljenimi sredstvi in dolgovi se lahko pojavijo tudi taka sredstva in dolgovi, ki niso vključeni v računovodske izkaze.

Pri določanju poštene vrednosti pridobljenih sredstev in dolgov prevzetega podjetja ni ustrezno oblikovati dolgoročne rezervacije za prihodnje izgube iz poslovanja.

Cilj nakupne metode je, da se pripojeno podjetje obračuna po enakih metodah, kot se navadno uporabljajo pri običajnem nakupu sredstev. Ta metoda se vedno uporablja pri obračunu pripojenega podjetja, včasih pa tudi pri združitvah podjetij.

Pri nakupu se lahko pojavlja dobro ime (nabavna vrednost pripojene družbe je večja od poštene vrednosti ugotovljenega čistega premoženja) ali slabo ime (nabavna vrednost pripojene družbe je manjša od poštene vrednosti čistega premoženja).

Kapital kupca se poveča za neodkupljeni čisti del premoženja pripojene družbe in se izkaže posebej kot manjšinski kapital. Manjšinski delež v lastniškem kapitalu lahko izkazujemo v bilanci stanja po MSRP na različne načine, in sicer:

- po pridobljenih vrednostih čistega ugotovljivega premoženja,
- po knjigovodskih vrednostih čistega premoženja,
- po pridobljenih vrednostih čistega ugotovljivega premoženja, preračunanih glede na dobro ime, nastalo ob pripojitvi. Če pride do deleža nakupa odvisnega podjetja, ki je manjši od 100%, se upošteva znesek dobrega imena le v sorazmernem deležu.

Ne glede na to, da MRS govorijo o vseh treh metodah, pa menijo, da sta sprejemljivi le prvi dve, tretja pa ne, ker ne moremo predpostavljati, da je kupnino za večinski delež v lastniškem kapitalu moč razširiti na nedokazan nakup vseh delnic.

Če neko podjetje prevzame drugo podjetje, to pa še vedno sestavlja samostojne računovodske izkaze, je potrebno pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov to naložbo prevzemnega podjetja obravnavati po kapitalski metodi. Po tej metodi se finančna naložba najprej obravnava po nabavni vrednosti, nato pa poveča za sorazmerni del čistega dobička poslovnega leta, zmanjša za amortizacijo dobrega imena, poveča za sprostitev slabega imena in zmanjša za amortizacijo preračunanih pozitivnih razlik, ki so pripisane posameznim sredstvom v prevzetem podjetju.

Pri uporabi nakupne metode se pojavijo nekateri pomembnejši pojmi⁵:

- datum pripojitve,

---

⁵ Vsi navedeni pojmi in določbe se smiselno uporabljajo tudi pri spojitvi in uporabi spajalne metode, o kateri bo govor v poglavju 3.3.3.

- nabavna vrednost,
- dobro ime,
- slabo ime,
- menjalno razmerje,
- razkritja v računovodskih izkazih.

3.3.1.1 Datum pripojitve

Datum, od katerega ima prevzemnik moč odločati o finančnih in poslovnih usmeritvah v prevzetem podjetju, se šteje kot datum pripojitve. S tem datumom prične prevzemnik pridobivati koristi iz delovanja prevzetega podjetja, zato mora prevzemnik vključiti v izkaz poslovnega izida rezultate poslovanja prevzetega podjetja in v bilanci stanja izkazati sredstva in dolgove prevzetega podjetja ter dobro oziroma slabo ime, ki se pojavi ob prevzemu.

Če poteka pripajanje po stopnjah, na primer v obliki nakupov delnic na borzi vrednostnih papirjev, se šteje za datum pripojitve tisti trenutek, ko prevzemno podjetje prevzame usmerjanje pripojenega podjetja.

3.3.1.2 Določitev nabavne vrednosti

Prevzem je potrebno obračunati po nabavni vrednosti, ki je enaka plačani kupnini in vsem pripadajočim stroškom prevzema. Med stroške prevzema lahko uvrščamo stroške registriranja in izdajanja vrednostnih papirjev, honorarje revizorjev, pravnih svetovalcev, notarjev, cenilcev in drugih strokovnjakov ter razne davščine. Kupnina lahko sestoji iz gotovine, vrednostnih papirjev ali drugih sredstev, ki so vrednotena po pošteni vrednosti na dan menjave. Številne pogodbe o pripojitvi podjetij predvidevajo, da bo morda potrebno popraviti kupnino glede na dogodke v prihodnosti. Če je verjetno, da bo prišlo do dodatnega plačila in ga je na dan nakupa moč precej natančno oceniti, ga je potrebno vključiti v izračun kupnine.

3.3.1.3 Dobro ime

Radebaugh in Gray ugotavljata dramatično povečanje mednarodnih poslovnih združenj ter veliko rast storitvene dejavnosti, za katero so neopredmetena sredstva veliko bolj značilna kot za proizvodno dejavnost. Zato se posveča več pozornosti dobremu imenu in vprašanju, kako dobro ime računovodsko pravilno obravnavati. Dobro ime, ki ga evidentiramo med neopredmetenimi sredstvi, se razlikuje od drugih sredstev. Kot razliko bi lahko izpostavili predvsem to, da dobro ime vključuje neke bodoče zasluge in bonitete ter da se kot tako nanaša na podjetje kot celoto (Radebaugh, Gray, 1997, str. 271).

Dobro ime (angl. goodwill) je presežek nabavne vrednosti⁶ prevzete družbe nad določljivo pošteno vrednostjo pridobljenih sredstev, zmanjšano za njene dolgove, če takšno podjetje preneha obstajati kot samostojna pravna oseba. Če prevzeto podjetje ne preneha obstajati kot samostojna pravna oseba, se naložba izkaže le v skupinskih računovodskih izkazih.

Večinoma so podjetja v praksi kupljena po drugačni ceni, kot je čista knjigovodska ali čista poštena vrednost njihovih čistih sredstev. Čista vrednost sredstev je vrednost, ki bi ostala lastnikom, ko bi podjetje poplačalo vse svoje obveznosti. Mednarodni računovodski standardi definirajo pošteno vrednost kot znesek, za katerega je mogoče zamenjati sredstva med dobro obveščanim in voljnim kupcem ter dobro obveščanim in voljnim prodajalcem v premišljenem poslu. Poštena vrednost ugotovljivih sredstev je vedno ocenjena z nekim subjektivnim predznakom, saj sredstvom v kupljenem podjetju ni vedno možno določiti prave vrednosti. Težave se pojavljajo predvsem v zvezi z zelo nelikvidnimi sredstvi, kot so visoke tehnologije in zelo specializirana orodja, za katere na trgu ni kupcev. Vendar pa ocenitev sredstev in obveznosti lahko opravi le ocenjevalec vrednosti podjetij oziroma drug strokovnjak, ki je strokovno dovolj usposobljen, da ugotovi pošteno vrednost sredstev in dolgov. Pred pripojitvijo in med pogajanjem o pripojitvi in menjalnem razmerju sta tako prevzemna kot prevzeta družba predmet več cenitev in ocenjevanja premoženja, zato je poštena vrednost običajno znana.

Knjigovodska vrednost sredstev je tista vrednost, ki je prikazana v računovodskih evidencah podjetja kot neodpisana vrednost sredstev.

Razlika med nakupno in knjigovodsko čisto vrednostjo sredstev izhaja ali:

- iz razlike med pošteno vrednostjo in knjigovodsko vrednostjo sredstev ali
- iz razlike med nakupno ter pošteno vrednostjo sredstev.

Razliko med knjigovodsko in pošteno vrednostjo sredstev imenujemo skrite rezerve oziroma skrita bremena. Odar meni, da je vzrok za nastalo razliko med pošteno in knjigovodsko vrednostjo sredstev lahko v preteklosti preveč ali premalo obračunana amortizacija sredstev in drugo računovodsko vrednotenje (Odar, 2000, str. 55). Do razlike lahko pride tudi zaradi neknjiženja obveznosti v prevzetem podjetju, precenjenih ali podcenjenih zalog, terjatev in drugih sredstev. Dobro ime se lahko pojavi le pri pripojitvi podjetja⁷, kjer pride do pozitivne razlike med plačano kupnino in med ocenjeno pošteno vrednostjo seštevka prevzetih dolgoročnih sredstev, zalog, terjatev in denarnih sredstev, zmanjšanih za vrednost obveznosti podjetja. V računovodskih izkazih se pozitivna razlika izkaže kot neopredmeteno dolgoročno sredstvo, ki se amortizira v predpisanem času. Tudi Radebaugh in Gray ugotavljata, da v tujini kar 59% podjetij sistematično amortizira dobro ime, 30% podjetij ga takoj prenese

---

⁶ V primeru negativne razlike govorimo o slabem imenu, ki bo podrobneje predstavljeno v naslednjem poglavju.

⁷ Pri spojitvah podjetij dobro ali slabo ime ne moreta nastajati, saj se v skladu z MSRP 22 pri spajanju računovodskih izkazov družb, ki so vključene v spojitve, vsa sredstva in obveznosti izkazujejo po knjigovodskih vrednostih in se prenesejo na novoustanovljeno podjetje.

med stroške, le 11% podjetij pa dobro ime permanentno evidentira med svojimi sredstvi (Radebaugh, Gray, 1997, str. 271).

Dobro ime se lahko po SRS izkaže v knjigah prevzemne družbe le v primeru, da:

- razlike med nabavno vrednostjo pripojene družbe in njenim čistim premoženjem ni mogoče po pošteni vrednosti pripisati posameznim sredstvom in dolgovom te družbe,
- pripojena družba preneha obstajati kot pravni subjekt in
- delničarji prevzete družbe, ki preneha obstajati, v zameno za svoje delnice dobijo delnice prevzemne družbe ali drugo izplačano nadomestilo.

Dobro ime je potrebno evidentirati v poslovnih knjigah na dan pripojitve, ko se po pošteni vrednosti evidentirajo tudi ocenjena sredstva in dolgovi prevzete družbe.

3.3.1.4 Slabo ime

Slabo ime (angl. badwill) se pojavi pri nakupu druge družbe, če je naložba vanjo manjša od čistega premoženja, ki je izkazano pri njej. Slabo ime se izkazuje med dolgoročnimi rezervacijami in se pojavi takrat, ko je prevzemna družba plačala manj, kot je vredno čisto premoženje prevzete družbe, ocenjeno po pošteni vrednosti. Dolgoročne rezervacije v zvezi s slabim imenom se oblikujejo ob nakupu in pripojitvi drugega podjetja z namenom, da bi bilo z njim mogoče v nadaljnjem poslovanju izboljšati poslovni izid prevzemnega podjetja. Te rezervacije se pripoznajo med poslovnimi prihodki v skladu s pojavljanjem odhodkov, in sicer največ deset let, če pa je daljše obdobje utemeljeno, pa največ dvajset let. Slabo ime je potrebno prenesti med prihodke v dobi koristnosti, za katero MSRP določajo kriterije, ki jih je potrebno upoštevati, in sicer:

- predvideno dobo obstoja podjetja ali dejavnosti,
- hitro zastarevanje proizvodov, spremembe v povpraševanju in druge ekonomske dejavnike,
- pričakovano delovno dobo ključnih posameznikov ali skupin zaposlencev,
- pričakovano delovanje konkurence in potencialno konkurenco ter
- določbe zakonov in drugih predpisov, ki vplivajo na dobo koristnosti.

MSRP dopuščajo možnost, da se slabo ali dobro ime na koncu prvega obračunskega obdobja po pripojitvi preračuna, če se ugotovi obstoj novih sredstev in obveznosti ali če obstajajo dodatni dokazi za presojo poštene vrednosti. Po tem obdobju je potrebno preračunane vrednosti izkazati kot prihodke ali odhodke.

Pierce in Brennan razlagata drugačno evidentiranje slabega imena, ki ga pa SRS v slovenskih razmerah ne predvidevajo. Razlagata, da se je potrebno pred pripoznanjem slabega imena natančno prepričati o resničnem vrednotenju sredstev po pošteni vrednosti (preveriti možne oslabitve). Kolikor se slabo ime pripozna, mora biti evidentirano kot negativno sredstvo in se v bilanci stanja izkaže med neopredmetenimi sredstvi takoj za

dobrim imenom (Pierce, Brennan, 2003, str. 389). Slovenski računovodski standardi predpisujejo evidentiranje slabega imena med dolgoročnimi rezervacijami, torej na pasivni strani bilance stanja.

3.3.1.5 Menjalno razmerje

Za ugotovitev menjalnega razmerja je potrebno predhodno določiti realno vrednost celotnega kapitala družb, ki so vključene v postopek združevanja. O izračunanem menjalnem razmerju odločata skupščini obeh družb, tako prevzemne kot prevzete. Pri uporabi metod vrednotenja podjetij je potrebno upoštevati dve splošni predpostavki:

- primernost metode glede na namene ceditve in
- primernost metode glede na podatke, ki so podlaga za predpostavke ceditve.

V vseh primerih združitvev mora poročilo uprav družb, ki so vključene v poslovno združevanje, vsebovati tudi podrobno razlago korakov v zvezi z določitvijo menjalnega razmerja. ZGD določa, da morajo cenilci podjetij skrbeti za zagotavljanje primerne menjalnega razmerja. Primerno menjalno razmerje pomeni zagotavljanje uresničitve načela nespremenjenega položaja delničarjev, zato je potrebno ugotoviti ekonomsko vrednost⁸ referenčnih družb⁹. Za doseganje te zahteve je potrebno pravilno izbrati in uporabiti eno izmed metod, ki so primerna podlaga za določitev menjalnega razmerja. Metode, ki jih dopušča ZGD, so naslednje:

- metoda poštene tržne vrednosti (ki se v praksi skoraj ne pojavlja)
- metoda čiste vrednosti sredstev in
- metoda diskontiranih bodočih donosov (potrebni sta projekcija bodočih donosov in določitev diskontne stopnje).

Predpogoja za ugotovitev ekonomske vrednosti družb sta še uporaba istovrstnih metod vrednotenja za vse referenčne družbe in enako obdobje vrednotenja. V nadaljevanju določanja menjalnega razmerja je potrebno preračunati ekonomske vrednosti referenčnih družb na enoto njihovega osnovnega kapitala. Če so izračunani nominalni zneski delnic referenčnih družb različni, je potrebno opraviti uskladitev tako, da se menjalno razmerje na enoto osnovnega kapitala pomnoži z razmerjem med nominalnimi zneski delnic. Izračunano menjalno razmerje ni vedno zaokroženo na celo število, tako je v takem primeru potrebno izračunati denarno doplačilo za izravnavo razmerja.

---

⁸ *Ekonomsko vrednost je termin, ki ga uporablja pravna stroka v ZGD in je izračunana na podlagi metod vrednotenja družb.*

⁹ *ZGD razlaga, da je referenčna družba tista družba, ki je udeležena pri statusnem preoblikovanju in katere ekonomska vrednost je pomembna za presojo, ali se je zaradi statusnega preoblikovanja premoženjski položaj delničarjev posamezne od družb izboljšal ali poslabšal.*

3.3.1.6 Razkritja v računovodskih izkazih

Za poslovne združitve, ki so obračunane po nakupni metodi, morajo biti v prvih računovodskih izkazih po združitvi razkriti naslednji podatki:

- odstotek kupljenih delnic z glasovalno pravico,
- nabavna vrednost kupljenega podjetja in opis plačane kupnine ali pogojne obveznosti,
- morebitna razlika med nabavno vrednostjo in pošteno vrednostjo ugotovljivega čistega premoženja ter njuno računovodsko obračunavanje.

Za vse poslovne združitve pa je potrebno takoj po združitvi razkriti še:

- imena in opise podjetij, ki se združujejo,
- datum veljavnosti poslovne združitve za računovodske potrebe in
- uporabljeno metodo obračunavanja združitve.

3.3.2 Primer uporabe nakupne metode

Praktični primer v nadaljevanju diplomskega dela prikazuje uporabo nakupne metode za podjetji A in B na dan 31. 10. 200X. Podjetji imata skupnega večinskega lastnika, tako da je bila z njegove strani podana pobuda za združitev. Zahteve po združitvi so se pojavile iz naslednjih razlogov:

- družbi imata podoben predmet poslovanja,
- upočasnjena dinamika rasti v preteklih letih poslovanja,
- večja kritična masa kadrov za specializacijo na posameznih konkurenčnih področjih,
- večja pripravljenost ob vstopu Slovenije v EU in s tem sposobnost zagotavljanja sodelovanja s tujimi naložbeniki.

Predpostavljamo, da se družba B pripaja k družbi A. Obe družbi uporabljata enake računovodske usmeritve, ob sami pripojitvi pa se lahko pojavi dobro ime oziroma slabo ime. V bilanci je razvidno, da obe družbi izkazujeta aktivne in pasivne časovne razmejitve, in sicer aktivne razmejitve kot dejansko kratkoročno nezaračunane prihodke ter pasivne razmejitve kot kratkoročno odložene prihodke.

Družba A ima v delniški knjigi evidentiranih 15.095 delnic (od tega 205 lastnih delnic), družba B pa 21.300 delnic (od tega 1575 lastnih delnic). Glede na to, da je skupščina delničarjev družbe B izglasovala sklep o izvedbi pripojitve te družbe k družbi A, je potrdila tudi sklep o zmanjšanju kapitala za lastne delnice, ki jih ima v svoji lasti, in sicer zaradi poenostavitve postopka pripojitve. Družba B v tem postopku zmanjša osnovni kapital in poveča kapitalske rezerve. V tabeli 1 je predstavljena bilanca stanja obeh družb na dan 31. 10. 200X, pred postopkom umika lastnih delnic družbe A.

Tabela 1: Bilanca stanja družb A in B na dan 31. 10. 200X

v 000 SIT

	Gospodarska kategorija	Podjetje A	Podjetje B
	SREDSTVA	1.704.180	1.583.091
A	Stalna sredstva	174.248	91.844
1.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	469	10.916
2.	Opredmetena osnovna sredstva	107.525	80.401
3.	Dolgoročne finančne naložbe	66.255	527
B	Gibljava sredstva	1.529.932	1.491.247
1.	Zaloge	944.097	887.251
2.	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	501.976	393.495
3.	Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	83.859	171.366
4.	Aktivne časovne razmejitev	-	39.136
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	1.704.180	1.583.091
A	Kapital	161.687	153.098
1.	Osnovni kapital	15.095	21.300
2.	Rezerve	11.175	48.248
3.	Preneseni čisti dobički	119.035	78.222
4.	Prevrednotovalni popravki kapitala	16.383	5.328
B	Dolgoročni dolgovi	219.042	163.965
C	Kratkoročni dolgovi	925.054	1.029.021
1.	Kratkoročni poslovni dolgovi	677.577	394.162
2.	Kratkoročni finančni dolgovi	247.477	634.860
D	Pasivne časovne razmejitev	398.397	237.007

Vir: Lastna priprava, 2004

Vknjižbe umika lastnih delnic družbe po sklepu skupščine delničarjev se izvedejo po naslednjem postopku:

Tabela 2: Umik lastnih delnic družbe B po sklepu skupščine in sprostitev rezerv

v 000 SIT

	v breme	v dobro
<i>1. Umik lastnih delnic družbe B</i>		
- Osnovni kapital (1575 delnic * 1000)	1.575	
- Kapitalske rezerve		1.575
<i>2. Sprostitev rezerv za lastne delnice</i>		
- Rezerve za lastne delnice oz. deleže	1.575	
- Preneseni čisti dobički		1.575

Vir: Lastna priprava, 2004

Knjigovodsko vrednost čistega premoženja po umiku lastnih delnice lahko izračunamo na dva načina, in sicer:

a) seštejemo vse sestavine lastniškega kapitala po knjigovodskih vrednostih na dan 31. 10. 200X:

- Osnovni kapital	19.725 TSIT
- Rezerve	48.248 TSIT
- Preneseni čisti dobički	79.797 TSIT
<u>- Prevrednotovalni popravek kapitala</u>	<u>5.328 TSIT</u>
SKUPAJ	153.098 TSIT

b) od vrednosti sredstev odštejemo vrednost dolgov po knjigovodskih vrednostih na dan 31. 10. 200X: $1.583.091 - 163.965 - 1.029.021 - 237.007 = 153.098$ TSIT.

Pred izvedbo poslovne združitve podjetja skrbno pregledajo strokovno usposobljeni cenilci, ki ocenijo pošteno vrednost podjetij, ki so vključena v postopek združevanja. V tabeli 3 so prikazane posamezne sestavine premoženja in dolgov po knjigovodskih vrednostih v stolpcu 1 in po poštenih vrednostih v stolpcu 2.

Tabela 3: Knjigovodske in poštene vrednosti čistega premoženja družbe B na dan 31. 10. 200X

				v 000 SIT
	Gospodarska kategorija	Podjetje B	Podjetje B	RAZLIKA
		1	2	
		Knjigovodska vrednost	Poštena vrednost	
1.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	10.916	4.366	- 6.550
2.	Opredmetena osnovna sredstva	80.401	65.124	- 15.276
3.	Dolgoročne finančne naložbe	527	527	-
4.	Zaloge	887.251	887.251	-
5.	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	393.495	389.699	- 3.796
6.	Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	171.366	171.366	-
7.	Aktivne časovne razmejitev	39.136	39.136	-
8.	Dolgoročni dolgovi	163.965	163.965	-
9.	Kratkoročni poslovni dolgovi	394.162	390.220	3.942
10.	Kratkoročni finančni dolgovi	634.860	634.860	-
11.	Pasivne časovne razmejitev	237.007	237.007	-
	SKUPAJ	153.098	131.418	- 21.680

Vir: Lastna priprava, 2004

Razlika v višini 21.680 TSIT je nastala pri oceni osnovnih sredstev, ki so precenjena glede na pošteno vrednost. Pri terjatvah je bilo ugotovljeno, da v spornih in dvomljivih terjatvah niso bili oblikovani popravki vrednosti, kratkoročne obveznosti pa niso bile prevrednotene v skladu s pogodbami. Same priprave in izvedba poslovne združitve so vedno povezane še z dodatnimi stroški, ki povečajo nabavno vrednost prevzetega podjetja. Ti stroški se največkrat nanašajo na storitve revizorjev, cenilcev in notarjev. Direktni stroški, ki so bili povezani s samim združevanjem, znašajo 4.500 TSIT. Pogodba o pripojitvi predvideva, da te stroške prevzame kupec.

Za izvedbo uspešne pripojitve je potrebno ugotoviti menjalno razmerje. Predpostavljamo, da je družba A financirala izdajo novih delnic, s katerimi je poplačala delničarje prevzete družbe B. Predpogoj za določitev menjalnega razmerja je realno ugotovljeni celotni kapital vsake od obeh družb, ki se združujeta. Osnovni kapital družbe A je razdeljen na 15.095 delnic z nominalno vrednostjo 1 TSIT, osnovni kapital družbe B pa je razdeljen na 19.725 delnic z nominalno vrednostjo 1 TSIT.

Za izračun menjalnega razmerja potrebujemo še knjigovodsko vrednost posamezne delnice vsake od obeh družb. Za družbo A izračunamo knjigovodsko vrednost delnice tako, da seštejemo vse sestavine kapitala in jih delimo s številom delnic.

Podjetje A: (osnovni kapital 15.095 + kapitalske rezerve 11.175 + nerazdeljeni dobički 119.035 + prevrednotovalni popravek kapitala 16.383) / 15.095 = 10,71 TSIT.

Podjetje B: (osnovni kapital 19.725 + kapitalske rezerve 48.248 + nerazdeljeni dobički 79.797 + prevrednotovalni popravek kapitala 5.328) / 19.727 = 7,76 TSIT.

Menjalno razmerje je izračunano na podlagi ocenjene ekonomske vrednosti posameznega podjetja. Ocenjena ekonomska vrednost je izračunana po metodi, ki jo izbere cenilec podjetja. Ekonomske vrednosti podjetij, ki so vključena v postopek združitve, morajo biti med sabo primerljive, kar pomeni, da je potrebno ekonomsko vrednost za vsa podjetja določiti po enaki metodi. Ekonomske vrednosti so navedene v ceničnem poročilu za vsako od udeleženi družb in so temelj za izračun primernega menjalnega razmerja:

Tabela 4: Podatki o ekonomski vrednosti družb A in B, številu delnic in ekonomski vrednosti na enoto osnovnega kapitala

		v 000 SIT				
		ŠT. DEL. (brez LD)	OK (brez LD)	NOM - DEL _{PT}	EV	EV/OK x 1000 – brez LD
DRUŽBA A	PM	14890	14.890	1,00	174.066	11,69
BRUŽBA B	PT	19725	19.725	1,00	131.418	6,66
SKUPAJ					305.484	

Vir: Lastna priprava, 2004

Ekonomska vrednost na enoto kapitala, na osnovi katere je bilo določeno tudi menjalno razmerje, je za delnico družbe B 6,66 TSIT, za delnico družbe A pa znaša ekonomska vrednost na enoto osnovnega kapitala 11,69 TSIT.

Menjalno razmerje iz tega sledi:

$$MR_{PM/PT} = \frac{EV/OK_{PT}}{EV/OK_{PM}} = \frac{6.662,49}{11.690,15} = 0,57$$

Izračunano menjalno razmerje nam pove, da delničarji družbe B prejmejo za eno svojo delnico 0,57 delnice prevzemne družbe A. Ali povedano tudi drugače, delničarji družbe B za svojih 19.725 delnic prejmejo 11.241,73 delnic prevzemne družbe A. Ker pa se število delnic ne more glasiti na decimalno število, mora družba A izplačati delničarjem družbe B denarno nadomestilo zaradi zaokroževanja, in sicer za 7,73 delnic, kar pomeni v denarju 90,4 TSIT. Podroben izračun je predstavljen v prilogah št. 1 in št. 3.

Družba A mora tako izdati 11.234 novih delnic, ki pripadajo delničarjem družbe B zaradi izvedbe pripojitve. Za financiranje izdaje teh delnic mora družba A uporabiti 205 lastnih delnic, za preostalih 11.029 pa lahko uporabi denarna sredstva, dolgove ali pa različne kombinacije naštetih vrst sredstev.

V tabeli 5 so prikazane vknjižbe poslovnih dogodkov v poslovnih knjigah družbe A na dan 31. 10. 200X.

Tabela 5: Vknjižbe poslovnih dogodkov v primeru pripojitve družbe B k družbi A

	v breme	V 000 SIT v dobro
<i>1a. Nakup delnic</i>		
Naložba v delnice družbe B (11234*11.690,15)	131.327	
Povečanje osnovnega kapitala (11.029*1.000,00)		11.029
Povečanje kapitalskih rezerv		120.298

1b. Sprostitev rezerv za lastne delnice A

- Rezerve za lastne delnice oz. deleže	205	
- Preneseni čisti dobički		205

2. Neposredni stroški pripojitve (cenilci in notarji)

Naložba v delnice družbe B	4.500,00	
Denar na TRR		4.500,00

3. Razporeditev naložbe B po poštenih vrednostih na posamezna pripoznana sredstva in dolgove

Neopredmetena dolgoročna sredstva	4.366	
Opredmetena osnovna sredstva	65.124	
Dolgoročne finančne naložbe	527	
Zaloge	887.251	
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	389.699	
Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	171.366	
Aktivne časovne razmejitev	39.136	
Dolgoročni dolgovi		163.965
Kratkoročni poslovni dolgovi		390.220
Kratkoročni finančni dolgovi		634.860
Pasivne časovne razmejitev		237.007
Dobro ime	4.409	
Naložba v delnice družbe B		135.826

Vir: Lastna priprava, 2004

Ker je nabavna vrednost družbe B višja od poštene vrednosti čistih sredstev, družba A med svojimi neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi izkaže dobro ime kot posledico te pripojitve.

Dobro ime je izračunano na naslednji način:

+ 131.327	financiranje 11.234 novih delnic po 11.690,15 SIT
+ 4.500	neposredni stroški, povezani s pripojitvijo
- 131.418	poštena vrednost čistih sredstev
4.409	dobro ime

Po opravljeni pripojitvi in po pravomočnosti vpisa pripojitve v sodni register družba B preneha obstajati, vse terjatve in obveznosti pa prevzame družba A kot univerzalni pravni

naslednik. Bilanca stanja po pripojitvi tako vključuje vse terjatve in obveznosti, ki jih je izkazovala v svojih poslovnih knjigah družba B. Osnovni kapital družbe A se poveča za na novo izdane delnice (11.029 novih delnic, 205 delnic pa družba financira iz svojih lastnih delnic), ki pripadajo delničarjem družbe B. Vse druge sestavine kapitala, ki jih je izkazovala družba B pred izvedbo pripojitve, pa se izkazujejo v kapitalskih rezervah družbe A. V konkretnem primeru družbi, ki sta vključeni v postopek pripojitve, na presečni dan 31. 10. 200X ne izkazujejo medsebojnih terjatev in obveznosti. V nasprotnem primeru bi bilo potrebno te terjatve in obveznosti izločiti.

Tabela 6: Bilanca stanja za družbo A po pripojitvi družbe B

v 000 SIT

	Gospodarska kategorija	
	SREDSTVA	3.261.557
A	Stalna sredstva	248.674
1.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	9.244
1.1.	Dobro ime	4.409
1.2.	Materialne pravice	4.835
2.	Opredmetena osnovna sredstva	172.649
3.	Dolgoročne finančne naložbe	66.782
B	Gibliva sredstva	3.012.883
1.	Zaloge	1.831.348
2.	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	891.675
3.	Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	250.725
4.	Aktivne časovne razmejitve	39.136
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	3.261.557
A	Kapital	293.014
1.	Osnovni kapital	26.124
2.	Rezerve	131.268
3.	Preneseni čisti dobički	119.240
4.	Prevrednotovalni popravki kapitala	16.383
B	Dolgoročni dolgovi	383.007
C	Kratkoročni dolgovi	1.950.133
1.	Kratkoročni poslovni dolgovi	1.067.797
2.	Kratkoročni finančni dolgovi	882.336
D	Pasivne časovne razmejitve	635.404

Vir: Lastna priprava, 2004

Bilanca stanja družbe A izkazuje po izvedeni pripojitvi med neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi dobro ime. Dobro ime se lahko v skladu s SRS izkaže med neopredmetenimi sredstvi le, če razlike med nakupno vrednostjo prevzetega podjetja in njegovim čistim premoženjem ni možno razporediti na posamezna sredstva. Dobro ime pa lahko izvira tudi iz dobrega slovesa podjetja, močnega posloводства in skrivnosti v tehnologiji proizvodnega procesa. Dobro ime se v poslovnih knjigah prevzetega podjetja evidentira na dan pripojitve, ko se povečajo sredstva in dolgovi prevzemne družbe za čisto premoženje prevzetega

podjetja, ocenjeno po pošteni vrednosti. Dobro ime se amortizira v 10 letih, vendar pa je potrebno ob koncu vsakega obračunskega obdobja presoditi neodpisano vrednost dobrega imena. Če ugotovimo, da niso izpolnjeni pogoji za to, da ga izkazujemo med sredstvi, je potrebno obračunati dodatno amortizacijo. Ta določba SRS ni usklajena z določili Zakona o davku od dobička pravnih oseb, ki za davčno priznane odhodke priznava v posameznem poslovnem letu le v maksimalno dovoljeni amortizacijski stopnji 10%.

Pred vnosom sredstev in dolgov prevzetega podjetja v poslovne knjige prevzemnega podjetja je potrebno ugotoviti njihovo pošteno vrednost¹⁰ in jih po tej vrednosti tudi vnesti v poslovne knjige. Tako bi vknjižbe otvoritvene bilance stanja prevzemne družbe vključevale tudi poštene vrednosti sredstev in dolgov, kot je prikazano v tabeli št. 7.

Tabela 7: Otvoritvena bilanca stanja za družbo A po vknjižbah sredstev in dolgov prevzetega podjetja po poštenih vrednostih

v 000 SIT	
Gospodarska kategorija	Podjetje A
SREDSTVA	3.261.557
Stalna sredstva	248.674
Neopredmetena dolgoročna sredstva	5.112
Opredmetena osnovna sredstva	176.781
Dolgoročne finančne naložbe	66.782
Gibliva sredstva	3.012.883
Zaloge	1.831.348
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	891.675
Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	250.725
Aktivne časovne razmejitev	39.136
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	3.261.557
Kapital	293.014
Osnovni kapital	26.124
Rezerve	131.268
Preneseni čisti dobički	119.240
Prevrednotovalni popravki kapitala	16.383
Dolgoročni dolgovi	383.007
Kratkoročni dolgovi	1.950.133
Kratkoročni poslovni dolgovi	1.067.797
Kratkoročni finančni dolgovi	882.336
Pasivne časovne razmejitev	635.404

Vir: Lastna priprava, 2004

Družba B mora po izvedeni pripojitvi izvesti tudi likvidacijske vknjižbe, ki so prikazane v tabeli 8.

¹⁰ Neusklajenost Slovenskih računovodskih standardov z veljavno zakonodajo se kaže tudi ob sprejetju novega Zakona o davku od dohodka pravnih oseb (ZDDPO-1, ki določa, da prevzemno podjetje ovrednoti prenesena sredstva in obveznosti po njihovi knjigovodski vrednosti pri prevzetem podjetju.

Tabela 8: Likvidacijske vknjižbe za družbo B (knjigovodske vrednosti)

v 000 SIT

Gospodarska kategorija	v breme	v dobro
Neopredmetena dolgoročna sredstva		10.916
Opredmetena osnovna sredstva		80.401
Dolgoročne finančne naložbe		527
Zaloge		887.251
Kratkoročne terjatve iz poslovanja		393.495
Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe		171.366
Aktivne časovne razmejitev		39.136
Osnovni kapital	19.725	
Rezerve	48.248	
Preneseni čisti dobički	79.797	
Prevrednotovalni popravki kapitala	5.328	
Dolgoročni dolgovi	163.965	
Kratkoročni poslovni dolgovi	394.162	
Kratkoročni finančni dolgovi	634.860	
Pasivne časovne razmejitev	237.007	

Vir: Lastna priprava, 2004

Kolikor družba B ne bi prenehala obstajati, bi družba A v svojih poslovnih knjigah izkazovala naložbo v delnice podjetja B. Vse vknjižbe v tabeli 5, ki so evidentirane pod zaporednima številka 1 in 2, ostanejo nespremenjene, vknjižbe pod zaporedno številko 3 in likvidacijske vknjižbe iz tabele 8 pa niso potrebne. V takem primeru bi bila družba A zavezana k izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov po kapitalski metodi, v katerih bi bili izkazani skupna sredstva in obveznosti ter dobro ime. V konsolidiranem izkazu poslovnega izida pa bi bile izločene medsebojne obveznosti in terjatve ter stroški in prihodki.

3.3.3 Spajalna (združevalna) metoda

V praksi se včasih lahko zgodi, da ni možno pripoznati prevzemnika oziroma prevladujoče družbe. V takem primeru se družbe dogovorijo za spojitev, s čimer si zagotovijo dokaj enakopravne možnosti odločanja pri poslovanju. S tem je omogočena tudi vzajemnost med delničarji pri vseh koristih in tveganjih združenega podjetja. Tako poslovno združitev MSRP 22 definira kot združitev deležev oziroma metodo združevanja deležev (pooling of interest method).

Cilj združevalne metode je izdelovati obračune za združeno podjetje, kot da bi podjetja še vedno delovala ločeno kot v preteklosti, čeprav so sedaj v skupni lasti. Poleg seštevanja združenih sredstev in obveznosti do virov sredstev je potrebno zamenjati še navadne delnice z glasovalno pravico v spojitve vključenih podjetij. Proces se imenuje mešanje združevanega kapitala in mora biti opravljen pred poslovno združitvijo (Turk et al., 1999, str. 379). Tako ta metoda ne priznava dobrega imena ali slabega imena, ki bi nastalo ob nakupu podjetja.

Osnova za združevanje so knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti do virov sredstev. Če družbe uporabljajo različne računovodske usmeritve, je potrebno pred združevanjem opraviti še preračun na enotno sprejete usmeritve. Razliko, ki lahko nastane med izdanim lastniškim kapitalom in zneskom, izkazanim za pridobitev lastniškega kapitala, preračunamo z nasprotno vknjižbo na kontih kapitala. Stroški, ki nastanejo v zvezi z združitvijo deležev, bremenijo odhodke obdobja, v katerem so nastali. Vse druge določbe, ki so bile opredeljene pri nakupni metodi v poglavju 3.3.1, se smiselno uporabljajo tudi pri spajalni metodi. Izjema je le uporaba dobrega oziroma slabega imena. Pri tem je potrebno opozoriti, da Slovenski računovodski standardi ne dopuščajo uporabe spajalne metode v slovenskem prostoru prav zaradi problematike vrednotenja sredstev in obveznosti do virov po knjigovodskih vrednostih. Slovenski standardi zagovarjajo načelo poštene vrednosti, ki pa se lahko bistveno razlikuje od knjigovodskih vrednosti. Knjigovodske vrednosti so lahko precenjene ali podcenjene in zato bistveno vplivajo na ekonomsko vrednost podjetja.

Spojnitve podjetij največkrat vodijo tudi do pravne spojitve. Tako družbe, ki se spajajo, prenehajo obstajati brez likvidacije, na novo nastalo spojeno podjetje pa je univerzalni pravni naslednik spojenih družb.

MSRP 22 razlaga, da je potrebno v računovodskih izkazih za obdobje, v katerem je prišlo do združitve z uporabo spajalne metode, še posebej natančno razkriti:

- opis in število izdanih delnic z odstotkom glasovalnih delnic vsakega podjetja, ki so bile zamenjane v okviru združitve;
- znesek sredstev in dolgov, ki jih prispeva posamezno podjetje;
- podrobne postavke poslovnega izida vsakega podjetja pred datumom združitve, ki so vključeni v čistem dobičku ali izgubi, ki so izkazani v združenih izkazih; podrobni izidi morajo vsebovati tudi podatke o prihodkih iz prodaje in drugih prihodkih iz poslovanja, izredne postavke in čisti dobiček.

3.3.3.1 Pogoji za uporabo spajalne metode

Uporaba spajalne metode je dovoljena le tedaj, če so izpolnjeni določeni pogoji (Larsen, 1994, str. 203-204):

- a) opredelitev podjetij, ki se združujejo (združevati se smejo podjetja, ki so samostojna in zadnji dve leti niso bila odvisna ali del drugega podjetja; podjetja, ki se združujejo, ne smejo biti medsebojno kapitalsko povezana za več kot 10%-ni lastniški delež);
- b) opredelitev združevanja interesov (združevanje je posledica enkratne transakcije; preveriti je potrebno, ali je izvedba združitve v skladu z načrtom, ki ni starejši od enega leta; v toku transakcije prevzemna družba za pridobitev vsaj 90 % glasovalnih pravic ciljnega podjetja izda navadne delnice z enakimi glasovalnimi pravicami, kot jih imajo druge delnice; na osnovi kapitala imajo vse delnice enake pravice);
- c) planirane transakcije (ne obstaja namera po drobljenju operacij, prevzemno podjetje ne namerava prodati pomembnega dela premoženja ciljnega podjetja v obdobju dveh

let od dneva združitve; ne obstajajo dogovori v korist delničarjev prevzemne družbe po dnevu združitve).

3.3.4 Primer uporabe spajalne metode

Bilančni podatki za družbi A in B, ki so predmet obravnave po spajalni metodi, so enaki kot v primeru nakupne metode v poglavju 3.3.2. Spajalna metoda predvideva, da se vse terjatve in obveznosti družbe B, ki se pripaja k družbi A, evidentirajo po knjigovodskih vrednostih. Na novo izdane delnice, ki jih mora družba A izdati za financiranje prevzema družbe B, morajo biti vrednotene po nominalni vrednosti. Že pri nakupni metodi je bilo ugotovljeno, da mora družba A izdati 11.234 novih delnic z nominalno vrednostjo 1 TSIT. Tako znaša nastala razlika med nominalno vrednostjo delnic družbe B in nominalno vrednostjo na novo izdanih delnic družbe za potrebe pripojitve 8.491 TSIT ((19.725 delnic – 11.234 delnic) *1000) in je v poslovnih knjigah družbe A prikazana kot povečanje kapitalskih rezerv.

V praksi pa se pojavljajo tudi primeri, ko nominalne vrednosti delnic, ki se spajajo, niso enake. Če je nominalna vrednost novih delnic večja od nominalne vrednosti delnic osnovnega kapitala prevzete družbe, je potrebno razlike med nominalnimi vrednostmi delnic pokrivati iz naslednjih sestavin kapitala, in sicer kot si sledijo:

- kapitalske rezerve družbe B,
- kapitalske rezerve družbe A (izdajatelj novih delnic),
- preneseni čisti dobički družbe B,
- preneseni čisti dobički družbe A.

Vsi neposredni stroški, ki nastajajo iz naslova združitve, neposredno bremenijo stroške obdobja, v katerem so nastali.

Družba B je v obravnavanem letu posedovala 1.575 lastnih delnic, družba A pa 205 lastnih delnic. Zakon o gospodarskih družbah predpisuje, da družbe, ki se spajajo, ne smejo imeti v lasti lastnih delnic. Tako morata obe družbi v skladu s 356. členom ZGD prerazporediti lastne delnice med kapitalske rezerve.

Tabela 9: Umik lastnih delnic v družbah A in B ter sprostitev rezerv, oblikovanih za pridobivanje lastnih delnic v obeh družbah.

	v breme	v dobro
v 000 SIT		
<i>1a. Umik lastnih delnic družbe A</i>		
- Osnovni kapital	205	
- Kapitalske rezerve		205
<i>1b. Umik lastnih delnic družbe B</i>		
- Osnovni kapital	1.575	
- Kapitalske rezerve		1.575
<i>2a. Sprostitev rezerv za lastne delnice A</i>		
- Rezerve za lastne delnice oz. deleže	205	
- Preneseni čisti dobički		205
<i>2b. Sprostitev rezerv za lastne delnice B</i>		
- Rezerve za lastne delnice oz. deleže	1.575	
- Preneseni čisti dobički		1.575

Vir: Lastna priprava, 2004

Tabela 10: Evidentiranje postavk v družbi A ob združitvi z družbo B po spajalni metodi na dan 31. 10. 200X.

	v 000 SIT	
<i>1. Prenos sredstev in virov sredstev</i>	v breme	v dobro
Stalna sredstva	91.844	-
- Neopredmetena dolgoročna sredstva	10.916	
- Opredmetena osnovna sredstva	80.401	
- Dolgoročne finančne naložbe	527	
Gibljava sredstva	1.491.247	-
- Zaloge	887.251	
- Terjatve	393.495	
- Denarna sredstva	171.366	
- Aktivne časovne razmejitev	39.136	
Kapital		153.098
- Osnovni kapital		11.234
- Rezerve		56.739
- Preneseni čisti dobički		79.797
- Prevrednotovalni popravek kapitala		5.328
Dolgoročni dolgovi		163.965
Kratkoročni dolgovi		1.029.021
- Kratkoročni poslovni dolgovi		394.162
- Kratkoročni finančni dolgovi		634.860
Pasivne časovne razmejitev		237.007
 <i>2. Evidentiranje stroškov združitve</i>		
Neposredni stroški združitve	4.500	
Denarna sredstva		4.500

Vir: Lastna priprava, 2004

Otvoritvena bilanca družbe A po združitvi z družbo B po spajalni metodi je prikazana v tabeli številka 10. Neposredni stroški združitve v višini 4.500 TSIT bremenijo obdobje, v katerem so nastali, tako je nerazdeljeni dobiček zmanjšan za nastale stroške.

Tabela 11: Otvoritvena bilanca za družbo A po spojitvi z družbo B

v 000 SIT

	Gospodarska kategorija	Podjetje A
	SREDSTVA	3.282.770
A	Stalna sredstva	266.092
1.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	11.385
2.	Opredmetena osnovna sredstva	187.925
3.	Dolgoročne finančne naložbe	66.782
B	Gibljava sredstva	3.016.679
1.	Zaloge	1.831.348
2.	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	895.471
3.	Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	250.725
4.	Aktivne časovne razmejitve	39.136
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	3.282.770
A	Kapital	310.284
1.	Osnovni kapital	26.124
2.	Rezerve	67.913
3.	Preneseni čisti dobički	194.537
4.	Prevrednotovalni popravki kapitala	21.711
B	Dolgoročni dolgovi	383.007
C	Kratkoročni dolgovi	1.954.075
1.	Kratkoročni poslovni dolgovi	1.071.739
2.	Kratkoročni finančni dolgovi	882.336
D	Pasivne časovne razmejitve	635.404

Vir: Lastna priprava, 2004

3.4 Primerjava uporabe nakupne in spajalne metode pri poslovnih združitvah

Poslovna združevanja v različnih oblikah so se najprej začela v ZDA, kjer je uporaba spajalne metode sčasoma postala zelo popularna. Večkrat se je zgodilo, da so se z uporabo te metode napačno obračunavale združitve, ki niso pomenile združevanja pričakovanih delničarjev. Ker uporaba spajalne metode pri evidentiranju združitve ob nastanku le-te vodi v različne računovodske izkaze po dnevu združitve, lahko cilji finančnega poročanja prevzemnega podjetja vplivajo na predvideno strukturo financiranja in s tem posledično na uporabo druge metode za obračun poslovne združitve (Baker et al., 1994, str. 188).

Tabela 12: Primerjava bilanc stanja za združeno podjetje A+B po uporabi nakupne in spajalne metode na dan 31. 10. 200X:

v 000 SIT

	Gospodarska kategorija	Podjetje A + B - uporaba nakupne metode	Podjetje A + B - uporaba spajalne metode	RAZLIK A
	SREDSTVA	3.261.557	3.282.770	21.213
A	Stalna sredstva	248.674	266.092	17.418
1.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	9.244	11.385	2.141
2.	Opredmetena osnovna sredstva	172.649	187.925	15.276
3.	Dolgoročne finančne naložbe	66.782	66.782	-
B	Gibljava sredstva	3.012.883	3.016.679	3.796
1.	Zaloge	1.831.348	1.831.348	-
2.	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	891.675	895.471	3.796
3.	Denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe	250.725	250.725	-
4.	Aktivne časovne razmejitve	39.136	39.136	-
		-	-	
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	3.261.557	3.282.770	21.213
A	Kapital	293.014	310.284	17.270
1.	Osnovni kapital	26.124	26.124	-
2.	Rezerve	131.268	67.913	- 63.355
3.	Preneseni čisti dobički	119.240	194.537	75.297
4.	Prevrednotovalni popravki kapitala	16.383	21.711	5.328
B	Dolgoročne dolgovi	383.007	383.007	-
C	Kratkoročne dolgovi	1.950.133	1.954.075	3.942
1.	Kratkoročni poslovni dolgovi	1.067.797	1.071.739	3.942
2.	Kratkoročni finančni dolgovi	882.336	882.336	0
D	Pasivne časovne razmejitve	635.404	635.404	-

Vir: Lastna priprava, 2004

3.4.1 Razlaga nastale razlike v vrednosti čistega premoženja

Sredstva in obveznosti prevzete družbe B so pri uporabi nakupne metode ovrednoteni po pošteni vrednosti, medtem ko so sredstva in obveznosti prevzemne družbe A vrednoteni po knjigovodskih vrednostih. Nastalo razliko na aktivni strani bilance stanja lahko pojasnujemo kot razliko v vrednosti sredstev, ovrednotenih po knjigovodskih vrednostih in poštenih vrednostih. Čisto premoženje pri uporabi nakupne metode, v višini 3.261.557 TSIT, je vrednostno manjše od čistega premoženja pri uporabi spajalne metode (3.282.770 TSIT) za 21.213 TSIT, in sicer zaradi vrednotenja sredstev po pošteni vrednosti. Ocenjena poštena vrednost sredstev je nižja od knjigovodske vrednosti sredstev v podjetju B za 25.622 TSIT. Vendar pa razlika v vrednosti sredstev v tabeli št. 12 vključuje tudi dobro ime v višini 4.409

TSIT. Razlika na pasivni strani bilance stanja se ob uporabi nakupne metode pojavi v evidentiranju sestavin kapitala prevzetega podjetja med kapitalskimi rezervami prevzemnega podjetja (razen na novo izdanih delnic), upoštevanju stroškov pripojitve v višini 4.500 TSIT in sprostitvi rezerv za lastne delnice v višini 205 TSIT. V obravnavanem primeru spojitve ob uporabi nakupne metode so sredstva ovrednotena po pošteni vrednosti, ki pa je bila ocenjena nižje, kot je evidentirana knjigovodska vrednost v poslovnih knjigah družbe B. To pomeni, da je družba A imela drugačno amortizacijsko osnovo in posledično nižje stroške amortizacije. Tako so nastale razlike v višini čistega premoženja, pomembne tudi za računovodske izkaze v novi združeni družbi. Pri uporabi nakupne metode so med nerazporejenimi dobički izkazani samo dobički prevzemne družbe A in sproščene rezerve za prodane lastne delnice družbe A.

Pri uporabi spajalne metode prevzemna družba A izda 11.234 novih delnic za delničarje prevzete družbe B, razlika do knjigovodske vrednosti kapitala družbe B pa je evidentirana med kapitalskimi rezervami. Preneseni dobički so bili pri uporabi spajalne metode preneseni v celoti, upoštevali smo samo zmanjšanje oblikovanih rezerv za odkupljene lastne delnice. V novi združeni družbi se je nerazdeljeni dobiček povečal za 75.502 TSIT z upoštevanjem zmanjšanja dobičkov za nastale stroške spojitvenega postopka v višini 4.500 TSIT in sprostitve rezerv za lastne delnice v družbi A v višini 205 TSIT (zakonski predpis).

4 NALOŽBE V POSLOVNE DELEŽE

V praksi je najbolj pogosto izvajana oblika prevzemov¹¹ naložba v poslovne deleže ciljnih podjetij. Prevzem z odkupom delnic neposredno od delničarjev prevzetega podjetja omogoči podjetju uresničevanje nadzorne funkcije. Če se odkup delnic izvede v skladu s soglasjem menedžmenta prevzetega podjetja, lahko govorimo o prijaznem prevzemu, drugače pa nasprotovanje menedžmenta lahko pomembno vpliva na stroške prevzema in uspešnost prevzema, zato lahko govorimo o sovražnem prevzemu.

Če prevzemno podjetje izvede prevzem z odkupom premoženja prevzetega podjetja, je za izvedbo le-tega potrebno večinsko soglasje delničarjev, ki ga izrazijo na skupščini delničarjev. Po izvedeni prodaji običajno prevzeto podjetje preneha obstajati kot samostojna pravna oseba, premoženje pa preide na novega lastnika.

Kolikor je naložba v kapital ali finančne dolgove ciljnih podjetij evidentirana kot naložba v kapital, podjetje pa še naprej posluje samostojno, lahko govorimo o naložbi v poslovni delež. Tako lahko nastane skupina podjetij, ki je po SRS gospodarska enota, ki ni pravno samostojna in ni nosilka pravic. SRS (Uvod v SRS) določajo sestavo skupine, in sicer so lahko vključeni:

- obvladujoče podjetje – podjetje, ki ima pomemben vpliv ali celo večinski vpliv v pridruženih podjetjih;

---

¹¹ Z uporabljenim terminom prevzem je mišljen splošni pojem pridobitve nadzora nad ciljnim podjetjem.

- odvisno podjetje – podjetje, v katerem ima obvladujoče podjetje večinski vpliv;
- pridružena podjetja – obvladujoče podjetje ima pomemben vpliv (udeležba v kapitalu najmanj 20%), ne pa prevladujočega;
- družbe, obvladovane skupaj z drugimi lastniki;
- družbe, odvisne od obvladujočega podjetja zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov.

ZGD razlaga opredelitev pojmov odvisno in obvladujoče podjetje v smislu pravnih razmerij, za potrebe izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov pa uporablja termin nadrejene in podrejene družbe. Tako 53. člen ZGD določa, da je nadrejena družba tista družba:

- ki ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi ali
- ki ima pravico imenovati oziroma odpoklicati večino članov uprave ali nadzornega sveta ali
- ki ima pravico izvrševati prevladujoč vpliv nad drugo pravno osebo na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja ali
- ima v drugi družbi najmanj 20% glasovalnih pravic in je bila večina članov uprave ali nadzornega sveta, ki so opravljali funkcijo v preteklem poslovnem letu in jo še opravljajo še v času izdelave KRI¹², imenovana izključno zaradi izvrševanja teh glasovalnih pravic ali
- če je delničar ali družbenik v drugi družbi, in če na podlagi dogovora z drugim družbenikom te družbe nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi.

Podjetja po poslovni združitvi poslujejo kot samostojne pravne osebe, zato je pomembno pravilno računovodsko evidentiranje naložbe nadrejene družbe v podrejeno, izdelati pa je potrebno tudi konsolidirane računovodske izkaze, o čemer bo govor v nadaljevanju tega diplomskega dela.

5 KONSOLIDIRANI RAČUNOVODSKI IZKAZI

5.1 Konsolidirani računovodski izkazi po SRS in ZGD

Konsolidirane računovodske izkaze lahko opredelimo kot skupek računovodskih izkazov med seboj povezanih podjetij, ki sporočajo premoženjsko, finančno in poslovno izidno stanje, kot da bi šlo za eno podjetje. 53. člen ZGD določa, da mora skupinsko letno poročilo izdelati družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena družba eni ali več družbam s sedežem v RS ali izven nje, če je nadrejena družba ali najmanj ena podrejena družba organizirana kot kapitalska družba. Povezane družbe morajo tako sestaviti konsolidirano letno poročilo, ki je sestavljeno iz konsolidirane bilance stanja, iz prikaza konsolidiranega poslovnega izida, konsolidiranega finančnega izida in konsolidiranega gibanja kapitala, iz

---

¹² KRI je uporabljena kot kratica za konsolidirane računovodske izkaze.

priloge h konsolidiranim izkazom ter iz poslovnih poročil družb, ki so vključene v postopek konsolidiranja. V skladu s 66. členom ZGD morajo poslovna poročila obravnavanih družb vsebovati najmanj pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja družb, navedbe pomembnih poslovnih dogodkov, ki so nastopili po koncu poslovnega leta, predvidevanj glede razvoja družb, navedbe aktivnosti družb na področju raziskav in razvoja, podružnic družb v skupini ter aktivnosti podružnic družb v tujini.

Realni prikaz računovodskih izkazov zagotavljamo z ustreznimi konsolidacijskimi popravki vsote računovodskih izkazov vseh podjetij v skupini, ki po zakonu in standardih sodijo v skupino. Ker je izkazovanje podvojenih stanj nedopustno, moramo iz stanja sredstev in obveznosti izločiti vsa medsebojna poslovna in finančna razmerja med nadrejeno in podrejenimi družbami. Posebej je potrebno izkazati kapital manjšinskih delničarjev in čisti poslovni izid, ki pripada manjšinskim lastnikom. Postopki, ki jih zajema konsolidacija, so:

- konsolidiranje kapitala,
- izločanje terjatev in obveznosti,
- izločanje prihodkov in odhodkov,
- izločanje vmesnih dobičkov in izgub.

Namen KRI je informiranje delničarjev, bank in drugih poslovnih partnerjev, zlasti zaradi večje preglednosti poslovanja ter resničnega in poštenega obveščanja. Pri izdelavi KRI je treba posvetiti posebno pozornost pojasnjevanju njihove izrazne moči v primerjavi z izrazno močjo izvirnih računovodskih izkazov podjetij, ki so vključena v obravnavano skupino.

Podjetja, ki sestavljajo KRI, so po določilih 52. člena ZGD velika podjetja, za katera je predpisano, da so zavezana k reviziji. Zato morajo biti konsolidirani računovodski izkazi po zaključku poslovnega leta tudi revidirani. SRS določajo tudi pogoje, v katerih posameznim podjetjem ni potrebno izdelati konsolidiranih računovodskih izkazov. Tako so iz uskupinjenja izključena naslednja podjetja: odvisna podjetja, ki jih namerava nadrejena družba usmerjati le začasno in jih namerava v bližnji prihodnosti odtujiti, in odvisna podjetja, poslujoča v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje.

Obvladujočemu podjetju, ki je samo odvisno podjetje, ob predhodni privolitvi manjšinskih delničarjev ni potrebno sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov. V tem primeru mora podjetje pojasniti razloge, zakaj ni sestavilo izkazov, in predstaviti izhodišča, na katerih so zasnovani izkazi odvisnih podjetij v samostojnih računovodskih izkazih.

Obvladujočemu podjetju, ki skupaj z odvisnimi podjetji ne sestavlja skupine in ki bi v seštevku zbirno ne dosegla pogojev za razvrstitev med srednja podjetja, prav tako ni potrebno izdelovati skupinskih računovodskih izkazov, mora pa razkriti zakonsko določene informacije in podatke o podjetjih v skupini.

Pri izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov je potrebno upoštevati temeljne računovodske predpostavke, ki jih določa 7. smernica Evropske unije. Pomembno je, da se te smernice uresničujejo zlasti ob vprašanjih, ki niso zadovoljivo rešena v zakonih in standardih.

Temeljna predpostavka konsolidiranja je predpostavka enotnega podjetja, ki zahteva obravnavanje skupine kot enotnega podjetja.

Predpostavka popolnosti skupine zahteva, da so v KRI zajete nadrejena družba in vse družbe, ki v skladu z veljavnimi zakoni in standardi spadajo v to skupino, ne glede na sedeže.

Predpostavka izkazovanja resničnega in poštenega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida zahteva, da KRI skupine odražajo resnično stanje premoženja, finančnega stanja in poslovnega izida v skupino vključenih podjetij kot celote.

Druge predpostavke, ki jih je še potrebno upoštevati, so: predpostavka enotnega vrednotenja (po enakih metodah), predpostavka istega datuma (datum računovodskih izkazov nadrejene družbe), predpostavka dosledne stanovitnosti pri uporabi metod konsolidiranja (metode, oblike in vsebine), predpostavka jasnosti in preglednosti (nedvoumnost, logično zaporedje postavk), predpostavka gospodarnosti (vrednost informacije v primerjavi s povzročenimi stroški) in predpostavka pomembnosti (vpliv na ocene in odločitve uporabnikov).

6 METODE EVIDENTIRANJA KAPITALSKIH NALOŽB V DELEŽE IN DELNICE

Metode obračunavanja poslovnih združenj so odvisne predvsem od vpliva, ki ga ima nadrejena družba na podrejene. V SRS so obravnavane predvsem naslednje metode:

- metoda popolnega uskupinjevanja,
- metoda sorazmernega uskupinjevanja,
- kapitalaska ali naložbena metoda.

6.1 Metoda popolnega uskupinjevanja

Popolno uskupinjevanje je združevanje računovodskih izkazov nadrejene družbe in njenih odvisnih podjetij. V KRI so v skladu s teorijo enotne družbe vključeni vsa sredstva in obveznosti odvisne družbe. Obstajata dve metodi popolnega uskupinjevanja:

- nakupna metoda in
- spajalna metoda.

Predpostavka **nakupne metode** je nakup posameznih sredstev in obveznosti odvisne družbe, ki bi ga lahko primerjali s spojitvijo z nadrejenim podjetjem. Z nakupom nadrejena družba

pridobi prevladujoč nadzor nad podrejeno družbo. Kupnina za novo naložbo je nadomestilo prejšnjim lastnikom in se evidentira kot odliv denarnih sredstev iz skupine. Trenutek nakupa je tudi trenutek prvega uskupinjevanja.

Pogoj za uporabo **spajalne metode** je, da je bil delež v odvisnem podjetju pridobljen na podlagi zamenjave deležev oziroma delnic v nadrejenem podjetju z deležem oziroma delnicami podrejenega podjetja. Obe podjetji vodita računovodske izkaze, kot da bi bili že od nekdaj v skupini. V skupinskih računovodskih izkazih se zato vsa sredstva in obveznosti evidentirajo po knjigovodskih vrednostih. Po opravljeni zamenjavi so lastniški interesi obeh vključenih družb v podrejeni družbi še vedno dovolj zanimivi, saj so delničarji, ki so na novo pridobili delež v nadrejeni družbi, posredno udeleženi pri dobičkih, ki so ustvarjeni neposredno v odvisnem podjetju. Pomembno je, da se v KRI prenesejo vsa sredstva po knjigovodskih vrednostih, sam postopek pa je zelo podoben spojitvi dveh podjetij. Ta metoda se uporablja predvsem v Veliki Britaniji in ZDA (Pierce, Brennan, 2003, str. 16).

Spajalna metoda se v praksi ne uporablja pogosto, ker je pogojena z izpolnjevanjem natančno določenih pogojev. V nasprotju s spajalno metodo, je nakupna metoda primerna za evidentiranje skoraj vseh poslovnih združenj, saj je v večini primerov mogoče ugotoviti, katero podjetje prevzame prevladujoč vpliv.

Že v času priprave na uskupinjevanje in med obravnavanim poslovnim letom je potrebno v podjetjih, ki so vključena v postopek popolnega uskupinjevanja, upoštevati naslednje predpostavke:

- 1.) V izvirnih računovodskih izkazih posameznih podjetij se uporabljajo enake računovodske usmeritve za podobne poslovne dogodke. Kolikor temu ni zadoščeno, je potrebno v skupinskih izkazih na podlagi informacij upoštevati ustrezne preračunane postavke.
- 2.) Predstavitev računovodskih izkazov posameznih družb mora biti za potrebe uskupinjevanja vsebinsko in oblikovno enako predstavljena. V nasprotnem primeru družbe sestavijo posebne izkaze, ki so prilagojene potrebam uskupinjevanja.
- 3.) Postavke v posameznih računovodskih izkazih so ovrednotene po enakih metodah ali pa zagotavljajo zadostne informacije o razlikah, ki se upoštevajo v KRI.
- 4.) Če so družbe, ki sestavljajo skupino, v različnih državah, se za preračun postavk uporablja valuta nadrejene družbe. Sredstva in obveznosti se preračunajo po končnem srednjem tečaju Banke Slovenije, prihodki in odhodki pa po povprečnem srednjem tečaju leta. Te tečajne razlike se prenesejo med uskupinjevalni popravek kapitala.
- 5.) Izvirni izkazi podjetij v skupini so sestavljeni za poslovno leto, ki se konča na isti dan. Če to ni mogoče, se opravi preračun pomembnejših poslovnih dogodkov odvisnih podjetij za obdobje, ki ne sme biti daljše od treh mesecev, oziroma odvisne družbe sestavijo vmesne izkaze.

6.1.1 Konsolidiranje kapitala

Postopek konsolidiranja kapitala je najpomembnejši postopek pri izdelavi KRI. Kapital in naložbe družb v skupini se seštejejo, zatem pa se medsebojno pobotajo medsebojne naložbe in deleži v kapitalu. V skupinskem izkazovanju kapitala se tako izkažejo vse sestavine kapitala nadrejene družbe in sestavine kapitala drugih lastnikov, ki ga evidentiramo v posebni postavki kapitala manjšinskih lastnikov. Potrebno je poudariti, da se tako izločajo vse sestavine kapitala in ne samo osnovni kapital.

Naložba v odvisna podjetja se v obvladujočem podjetju izkazuje po nabavni vrednosti, kar ustreza nakupni metodi kot najbolj uporabljeni metodi. Razlika, ki nastane med nakupno ceno naložbe in njeno knjigovodsko vrednostjo ne vpliva na znesek uskupinjenega kapitala, pač pa se ob prvem uskupinjevanju prilagodi knjigovodska vrednost pridobljenih razpoznavnih sredstev in dolgov izvirnih izkazov oziroma kot dobro ime ali slabo ime, ki v izvirnih izkazih ni bilo izkazano. Dobro ime se pojavi, kadar je nabavna vrednost naložbe, povečana za posredne nabavne stroške, večja kot poštena vrednost pridobljenih sredstev in dolgov. Dobro ime se izkaže med neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi in se kasneje izkazuje po nabavni vrednosti, zmanjšani za popravek vrednosti zaradi amortiziranja. Popravki vrednosti se evidentirajo med prevrednotovalnimi poslovnimi odhodki v konsolidiranem izkazu poslovnega izida.

Kolikor je poštena vrednost pridobljenih sredstev večja od nabavne vrednosti naložbe, evidentiramo slabo ime med dolgoročnimi rezervacijami. Če slabo ime izvira iz pričakovanih prihodnjih izgub, se prenaša med poslovne prihodke, kadar se pričakovane izgube tudi pripoznajo.

6.1.2 Izločanje terjatev in obveznosti

V KRI so vključene terjatve in obveznosti obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij, vendar le tiste, ki se nanašajo na tretje osebe, neodvisne od skupine. V smislu izločanja terjatev in obveznosti je potrebno izločitve opraviti v širšem pomenu bilance stanja, tako da je izločitev potrebna za vse medsebojne relacije pri prejetih in danih kreditih, prejetih in danih predujmih, terjatvah za nevplačani kapital in druge vrednostne papirje, aktivne in pasivne časovne razmejitve ter rezervacije. Izločene terjatve in obveznosti se med seboj pobotajo, če so seveda predhodno usklajene in izkazane v enaki višini. Vendar v praksi pogosto prihaja do razhajanj in razlik med postavkami, ki pa imajo različne vzroke. Standardi govorijo o pravih in nepravih uskupinjevalnih razlikah. Neprave razlike nastanejo zaradi napak v knjiženju, časovne neusklajenosti obračunov in prikazov v poslovnih knjigah. V takem primeru je potrebno zagotoviti stanje, kot bi bilo, če nastalih napak ne bi bilo. Prave uskupinjevalne razlike pa nastanejo zaradi različnih metod vrednotenja, ki vplivajo na uskupinjene poslovne odhodke in prihodke in seveda posledično na uskupinjeni čisti dobiček. Zaradi pravih uskupinjevalnih razlik prihaja do odstopanj med izkazanim čistim

dobičkom v konsolidiranem poslovnem izidu in v konsolidirani bilanci stanja. Vzroke za ta odstopanja pa je potrebno razkriti v poslovnem poročilu.

6.1.3 Izločanje prihodkov in odhodkov

Predpostavke, ki veljajo za izločanje prihodkov in odhodkov, so enake kot v že obravnavanih primerih. Obračunavanje prihodkov od prodaje z ustreznimi odhodki je odvisno od tega, ali podjetja sestavljajo izkaze poslovnega izida po različici 1, kjer se stroški evidentirajo po naravnih vrstah, ali po različici 2, ki stroške izkazuje po funkcionalnih skupinah (SRS 25.6, SRS 25.5).

Kolikor se med podjetji v skupini prodajo kake zaloge ali nedokončana proizvodnja, to pri družbi prejemnici ne pomeni stroška, ampak se pobotajo z vrednostjo spremembe zalog. Prihodki od prodaje proizvodov ali storitev, proizvedenih znotraj skupine in ki jih prejemnik aktivira med svojimi sredstvi, se pobotajo z vrednostjo usredstvenih lastnih proizvodov in storitev.

6.1.4 Izločanje vmesnih dobičkov in izgub

Med podjetji v skupini lahko pride do prodaje sredstev, zalog ali drugega premoženja. Izhodišče za izločanje vmesnih dobičkov in izgub temelji na teoriji enotnosti. Iz nje izhaja, da je realizacija dobičkov ali izgub skupine možna šele ob prodaji sredstev tretjim osebam, izven skupine obravnavanih podjetij.

Če podjetje v skupini pridobi zalogo pri drugem podjetju v skupini in nabavna cena vsebuje tudi čisti dobiček, je potrebno ta dobiček izločiti iz uskupinjene vrednosti zalog. Prav tako je potrebno v letu, ko je bil sklenjen posel, zmanjšati uskupinjene poslovne prihodke, kar vpliva na zmanjšanje uskupinjenega čistega dobička.

Pridobivanje sredstev znotraj skupine se praviloma izkazuje po nabavni vrednosti ali po proizvodjalnih stroških, če je taka sprejeta usmeritev vrednotenja. Dokler ta sredstva ne zapustijo skupine, se vsi morebitni dobički in izgube, povezani s tem sredstvom, izločajo iz KRI. Če se sredstvo kupi po ceni, ki vsebuje tudi čisti dobiček, je potrebno ta dobiček izločiti in za to vrednost povečati uskupinjene poslovne prihodke in uskupinjeni čisti dobiček. Tak čisti dobiček se tudi amortizira v času uporabe tega sredstva. Za vsakoletni znesek amortizacije čistega dobička je potrebno odpraviti zmanjšanje neodpisane vrednosti sredstva in zmanjšati znesek uskupinjene amortizacije, kar posledično pomeni povečanje uskupinjenega čistega dobička.

6.2 Metoda sorazmernega konsolidiranja

Sorazmerno konsolidiranje bi lahko opredelili kot evidentiranje skupaj obvladovanih podjetij v KRI njihovega sestavljalca kot podvižnika. Ta metoda je zadovoljiva za podjetja, ki pripadajo več kot eni skupini. Priporoča se za računovodenje skupnih podvigov, ki pa niso združeni v skupno pravno osebo, ampak temeljijo na pogodbenem sporazumu (Pierce, Brennan, 2003, str. 17).

Postopki sorazmernega konsolidiranja so zelo podobni postopkom pri popolnem konsolidiranju, vendar popolno konsolidiranje za skupaj obvladovana podjetja ni primerno, ker jih ne moremo obravnavati kot gospodarsko celoto skupine. Vsa sredstva in dolgovi ter prihodki in odhodki se v KRI zajemajo le do višine sorazmernega deleža, ki pripada podvižniku. Podvižnik¹³, sestavljavec KRI, lahko upošteva obvladovana podjetja po sorazmerni ali po kapitalski metodi. Metoda sorazmernega uskupinjevanja pomeni skupni podvig kot niz sredstev ter izkazuje pravni vidik skupnega podviga. Kapitalska metoda pa izkazuje skupni podvig kot obliko naložbe. Razlike med obema metodama je možno odpraviti z zunajbilančnimi razkritji, tako da tudi MSRP priporočajo sorazmerno metodo uskupinjevanja. V svetu ta metoda ni zelo pogosta, prav tako tudi večinoma ni podrobneje urejena v predpisih in standardih.

6.3 Kapitalska metoda in naložbena metoda

SRS ne priznavajo kapitalske metode kot posebne metode uskupinjevanja, temveč le kot posebno metodo vrednotenja in izkazovanja razmerij do pridruženih podjetij v skupinskih računovodskih izkazih. Kapitalska metoda se uporablja pri upoštevanju pridruženih podjetij v KRI, kjer se finančna naložba najprej evidentira po nabavni vrednosti, nato pa poveča za sorazmerni del čistega dobička poslovnega leta in morebitno sprostitev dobrega imena. Prav tako vplivajo na stanje naložbe (zmanjšanje naložbe) izkazane izgube, izplačane dividende in amortizacija dobrega imena.

Uporaba kapitalske metode ni več primerna od trenutka, ko naložbenik nima pomembnega vpliva na pridruženo podjetje, ima pa še vedno v lasti naložbo ali njen del, oziroma ko pridruženo podjetje posluje znotraj strogih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njegovo zmožnost prenesti sredstva na naložbenika. V naslednjem obračunskem obdobju je tako potrebno knjigovodsko vrednost naložbe obravnavati po naložbeni metodi.

Po naložbeni metodi se finančna naložba prikazuje zgolj po nabavni vrednosti, prejeta izplačila iz dobička pa se prenesejo med finančne prihodke naložbenika in s tem tudi v KRI. Naložbena metoda je obvezna tudi, če naložbenik pridobi in ohranja delež zgolj z namenom, da jo bo v bližnji prihodnosti odprodal.

---

¹³ Podvižnik je pogodbeni stranka v okviru skupnega podviga, ki sodeluje pri obvladovanju tega podviga. Vlagatelj je pogodbeni stranka v okviru skupnega podviga, ki ne sodeluje pri obvladovanju tega podviga.

6.4 Omejitve konsolidacije

Pomembno se je zavedati, da imajo konsolidirani računovodski izkazi poleg velike uporabnosti in sporočilnosti tudi določene pomanjkljivosti. Najpogostejše dileme se pojavijo, ko združujemo podatke z zelo različnimi značilnostmi poslovanja. Ob vključevanju postavk se lahko izkažejo postavke za neprimerljive, na primer zaradi različne dolžine poslovnih ciklov, različnih obdobjev evidentiranja posameznih postavk ipd.. Praktične omejitve se kažejo predvsem v povezavi z odvisnimi družbami. V slovenskem prostoru bi lahko izpostavili predvsem težave pri valutnem poročanju in primerno izbiro deviznega tečaja ter konsolidiranje pri večstopenjskih skupinah. Številne skupine niso sestavljen samo iz nadrejene družbe in odvisnih podjetij, pač pa so odvisna podjetja lahko nadrejena drugim podjetjem. Podjetja so lahko posredno ali neposredno udeležena v kapitalu drugih podjetij. Tu lahko pridemo do izredno zapletenih medsebojnih povezav in težko ugotovljivih deležev skupine v teh podjetjih. Težave lahko rešujemo z dvema metodama:

➤ z metoda verižnega konsolidiranja

Po tej metodi se za vsako posamezno raven sestavljajo KRI, ki se nato vključujejo na višji stopnji konsolidiranja v KRI. Ta postopek se ponavlja, dokler ne pridemo do prve ravni konsolidacije, to je med nadrejeno družbo in prvim redom odvisnih družb. Vendar je metoda zahtevna in zamudna, tako da se v praksi skoraj ne uporablja.

➤ metoda hkratnega konsolidiranja

V skladu s to metodo se konsolidirajo vsa podjetja v skupini hkrati, vendar je potrebno predhodno izračunati vse neposredne in posredne deleže podjetij, ki sestavljajo skupino, v kapitalu drugih podjetij skupine.

7 SKLEP

Družbe so v dinamičnem okolju, zato postajajo poslovne združitev stvarnost, s katero se bomo v prihodnosti še srečevali. Gospodarski subjekti se povezujejo predvsem iz ekonomskih in pravnih razlogov, kot najpogostejšo obliko pa lahko opredelimo prevzem. Razlogi za poslovne združitve so zelo različni, učinki uspešnih združitvev pa se v največji meri kažejo predvsem v doseganju sinergij ter večanju tržne vrednosti premoženja delničarjev.

Poslovna združevanja se lahko pojavljajo v različnih oblikah, od neformalnih povezav v obliki dogovorov do formalnih povezav, preko spojitvev in pripojitev vodijo v statusne spremembe. Uspešnost izvedene poslovne združitve je potrebno presojati skozi cilje in motive, ki so vodili v odločitev za združitvev.

Za uspešno združitev je potrebna predhodna temeljita priprava ter čim hitrejša izvedba. Tudi v Sloveniji se je pojavnost prevzemov v zadnjih letih močno povečala, tako s strani tujcev kot naših podjetij v tujini in doma. Trendi ob pritisku konkurenčnosti trga kažejo, da bodo združitve postale še pogostejše, zato je zelo pomembno, da razpolagamo z ustreznimi znanji s področja računovodstva, financ in s pravnega področja. Le tako bomo lahko sprejemali prave in pravočasne poslovne odločitve ter na koncu pravilno računovodsko evidentirali poslovne dogodke. Pomembno se je zavedati, da so poslovne združitve s finančnega in računovodskega vidika dolgotrajen proces, ki ga je potrebno spremljati skozi daljše časovno obdobje. Računovodska stroka je pomembno napredovala, pri obravnavanju problematike sodobnega razvoja poslovnega okolja, kamor poslovne združitve vsekakor sodijo, predvsem s sprejetjem prenovljenih SRS in dopolnitvami in spremembami MRSP.

Razumevanje in poznavanje metod uskupinjevanja sta nujni za pravilno izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov. Sporočilnost in uporabnost KRI ob večanju števila prevzemov postajata v računovodenju vse pomembnejši. KRI zagotavljajo večjo preglednost poslovanja in enakega, resničnega ter poštenega obveščanja lastnikov in druge strokovne javnosti. Namen KRI pa je v celoti dosežen, če zagotavljajo dobro podlago za odločanje in vodenje menedžmenta.

Področje uskupinjevanja je vedno bolj usmerjeno k poenotenju in harmonizaciji metodologije uskupinjevanja, kar lahko omogoča primerljivost podatkov. Pomemben napredek je dosežen že ob zakonski uvedbi Mednarodnih standardov za računovodsko poročanje tudi v slovenski prostor ob zadnjih napovedanih spremembah ZGD. Nova določila predpisujejo obvezno uporabo MRSP za podjetja, ki se pojavljajo na organiziranem trgu vrednostnih papirjev in sestavljajo uskupinjene računovodske izkaze že od januarja 2005 dalje. Predvidevajo tudi približevanje drugih podjetij k njihovi uporabi, kar bo zagotovo učinkovito vplivalo na uspešno in učinkovitejše delovanje trga kapitala. Hkrati s poslovnimi združevanji pa uskupinjene računovodske izkaze pridobivajo vse večje razsežnosti in pomen.

LITERATURA

1. Bajuk Maja: Dobro in slabo ime pri poslovnih združitvah. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 40 str.
2. Baker Richard E., Lembke Valdean C., King Thomas E.: Advanced financial accounting. New York : McGraw-Hill Book Company, 1996. 1299 str.
3. Banker Stephen M. et al.: Mergers & Acquisitions. New York : John Wiley&Sons, 1994. 336 str.
4. Brealey Richard A., Myers Stewart C.: Principles of Corporate Finance. New York : McGraw-Hill Companies, 2000. 1093 str.
5. Bešter Janez: Prevzemi podjetij in njihovi učinki na delničarje, managerje, zaposlene, upnike in državo. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1996. 157 str.
6. Bohinc Rado et al.: 1. Strokovno posvetovanje: Združitev in prevzemi gospodarskih družb. Ljubljana : Društvo ekonomistov Ljubljana, 2000. 112 str.
7. Cesar Mitja: Finančno in računovodsko obravnavanje prevzema. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 47 str.
8. Elliott Barry, Elliott Jamie: Financial Accounting & Reporting. Harlow : Financial Times/Prentice Hall, 2002. 899 str.
9. Grden Eva: Procesi združevanj in prevzemov nekdanjih državnih monopolistov v telekomunikacijah. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 93 str.
10. Gaughan Patrick A.: Mergers, acquisitions and corporate restructurings. New York : J. Wiley, 1999. 636 str.
11. Hanson Ernest I., Hamre James C.: Financial Accounting. Fort Worth : The Dryden Press, 1996. 637 str.
12. Kinserdal Arne: Financial Accounting: An International Perspective. London : Financial Times Mangement, 1998. 309 str.
13. Klopčič Mojca: Poslovna združevanja in njihovo računovodsko obravnavanje. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 101 str.
14. Kocbek Marijan: Davčne obveznosti pri združitvi gospodarskih družb. Revizor, Ljubljana, 11(2000), 10, str. 44-53.
15. Kovač Matjaž: Davčni vidik prevzemov gospodarskih družb. Finance, Ljubljana, 09.02.2001, str. 17.

16. Kovačič Cirila: Računovodski vidik poslovnih združevanj. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 90 str.
17. Larsen E. John: Modern Advanced Accounting. New York : McGraw-Hill, 1994. 970 str.
18. Mencin Mateja: Povezovanje podjetij s primerom združitve dveh podjetij iz pekarske dejavnosti. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 104 str.
19. Miklič Polona: Konsolidirani računovodski izkazi pri prevzemih. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 40 str.
20. Odar Marjan: Finančne naložbe in uporaba kapitalske metode. Revizor, Ljubljana, 9(1998), 11, str. 19-40.
21. Odar Marjan: Problematika prevzemov gospodarskih družb ter računovodski problemi in rešitve pri združitvah in prevzemih. Revizor, Ljubljana, 11(2000), 1, str. 22-53.
22. Odar Marjan: Novosti in pomen novih slovenskih računovodskih standardov za gospodarske družbe. Podjetje in delo, Ljubljana, 2002, 6, str. 1199 – 1209.
23. Petrič Tine: Sovražni prevzem praviloma koristi. Svetovalec (priloga Gospodarskega vestnika), Ljubljana, 29.04.2002, str. 103.
24. Pierce Aileen, Brennan Niamh: Principles and Practice of Group Accounts: A European Perspective. London : Thomson Learning, 2003. 564 str.
25. Prelič Saša: Pravni vidiki urejanja kapitalskih in premoženjskih razmerij pri delitvi in združitvi. Revizor, Ljubljana, 12(2001), 12, str. 63-81.
26. Radebaugh Lee H., Gray Sidney J.: International Accounting and Multinational Enterprises. New York : John Wiley & Sons, 1997. 696 str.
27. Rock Milton L.: The Mergers and Acquisitions Handbook. New York : McGraw-Hill, 1987. 518 str.
28. Slapničar, Sergeja: Kapitalska metoda vrednotenja naložb ni dodelana, I.. Finance, Ljubljana, 03.02.1999, str. 11.
29. Slapničar, Sergeja: Kapitalska metoda vrednotenja naložb ni dodelana, II.. Finance, Ljubljana, 10.02.1999, str. 11.
30. Taraporvala Navzar, Lawrence Steve: Financial Reporting Environment. London : Certified Accountants Educational Projects, 1993, 725 str.
31. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1999. 364-381 str.
32. Vrankar Mateja: Izdelava konsolidiranih računovodskih izkazov – postopki in primeri. Specialistično delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1994. 185 str.

33. Vrankar Mateja: Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. IKS, Ljubljana, 31(2004), 1-2. str. 146-183.
34. Whittington Ray, Delaney Patrick R.: Wiley CPA examination review 2003. Financial accounting and reporting: Business enterprises. New York : John Wiley & Sons, 2003. 743 str.
35. Žnidaršič – Kranjc, Alenka: Kako kupiti podjetje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1991. 290 str.

VIRI

1. Mednarodni računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 1357 str.
2. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 319 str.
3. Sedma direktiva sveta z dne 13. junija 1983 o konsolidiranih računovodskih izkazih, ki temelji na členu 54(3)(g) Pogodbe (83/349/EGS).
[URL:<http://europa.eu.int/eur-lex/sl/dd/docs/1983/31983L0349-SL.doc>], 13.06.1993
4. Uvedba MSRP v Sloveniji – stanje septembra 2004. Ljubljana : Projektna skupina za uvedbo MSRP v Sloveniji.
[URL:http://www.si-revizija.si/o-siru/dokumenti/uvedba_MSRP_B.doc]. 2004.
5. Zakon o davku od dobička pravnih oseb s komentarjem. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1997. 172 str.
6. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Zddpo-1) (Uradni list RS št. 40/2004).
7. Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem: 1. knjiga (1. – 356. člen). Ljubljana : GV Založba, 2002. 1065 str.
8. Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem: 2. knjiga (357.-597. člen). Ljubljana : GV Založba, 2002. 1449 str.
9. Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (Uradni list RS št. 56/1999).
10. Zakon o prevzemih (Uradni list RS št. 47/1997).
11. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku od dobička pravnih oseb (Zddpo-c) (Uradni list RS št. 108/2002).
12. Zakon o varstvu konkurence (Uradni list št. 110/2002).

PRILOGE:

Priloga št. 1 : Izračun ekonomske vrednosti na enoto osnovnega kapitala

		ŠTEV. DELNIC	ŠT. LASTN DELN	OK	OK v lastne deln.	OK brez lastne deln.
DRUŽBA A	PM	15095	205	15.095.000,00	205.000,00	14.890.000,00
DRUŽBA B	PT	21300	1575	21.300.000,00	1.575.000,00	19.725.000,00
SKUPAJ						34.615.000,00
		EV	NOM - DEL PT	EV/OK x 1000 - brez LD	ŠT. DELN brez LD	KNJIGOVODSKA w DELNICE
DRUŽBA A	PM	174.066.375,00	1.000,00	11.690,15	14890	10.858,76
BRUŽBA B	PT	131.417.574,36	1.000,00	6.662,49	19725	7.761,62
SKUPAJ		305.483.949,36				

Priloga št. 2: Izračun ekonomske vrednosti delnice

	SKUPAJ	družba A	družba B
Število delnic	26124	14890	11234
Število delnic pred zaokroževanjem	26131,73	14890	11241,73
Ekonomska vrednost po ceni	305.484	174.066	131.418
Cena delnice	11,69		
Ekonomska vrednost po izplačilu	305.394	174.066	131.327
Cena delnice po izplačilu	11,69	11,69	11,69

Priloga št. 3: Delniška knjiga družbe A in družbe B ter izračun denarnega nadomestila zaradi zaokroževanja

DELNIČAR	SKUPAJ	PODJETJE A	PODJETJE B (PO MENJALN. RAZM.)	PODJETJE B ZAOKROŽENO	RAZLIKA	IZPLAČILO RAZLIKE
DELNIČAR A-1	9853	9853				
DELNIČAR A-2	345	345				
DELNIČAR A-3	606	606				
DELNIČAR A-4	400	400				
DELNIČAR A-5	402	402				
DELNIČAR A-6	403	403				
DELNIČAR A-7	1640	1640				
DELNIČAR A-8	376	376				
DELNIČAR A-9	402	402				
DELNIČAR A-10	463	463				
DELNIČAR B-1	10300		10301,36	10300	-1,36	- 15.898,61
DELNIČAR B-2	654		655,42	654	-1,42	- 16.600,02
DELNIČAR B-3	112		113,98	112	-1,98	- 23.146,51
DELNIČAR B-4	42		42,74	42	-0,74	- 8.650,71
DELNIČAR B-5	28		28,5	28	-0,5	- 5.845,08
DELNIČAR B-6	42		42,75	42	-0,75	- 8.767,62
DELNIČAR B-7	14		14,25	14	-0,25	- 2.922,54
DELNIČAR B-8	14		14,25	14	-0,25	- 2.922,54
DELNIČAR B-9	14		14,25	14	-0,25	- 2.922,54
DELNIČAR B-10	14		14,23	14	-0,23	- 2.688,74
SKUPAJ	26124	14890	11241,73	11234	-7,73	- 90.364,89

UPORABLJENE KRATICE

EV	- Ekonomska vrednost
EV/OK	- Ekonomska vrednost na enoto kapitala
EU	- Evropska unija
KDD	- Klirinško depotna služba
KRI	- Konsolidirani računovodski izkazi
LD	- Lastne delnice
MRS	- Mednarodni računovodski standardi
MSRP	- Mednarodni standardi računovodskega poročanja
NOM-DEL _{PT}	- Nominalna vrednost delnice prevzete družbe
OK	- Osnovni kapital
PM	- Prezemna družba
PT	- Prevzeta družba
RS	- Republika Slovenija
SRS	- Slovenski računovodski standardi
TSIT	- tisoč SIT
ZGD	- Zakon o gospodarskih družbah